

ПАДЗЕЯ
ПЕРШАМУ ТРАКТАРУ "БЕЛАРУС" — 50!
2 стар.

3 ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫІ
ІНВЕСТЫЦЫЙНЫ КАЛІМАТ: СЕЅНЯ І ЗАЎТРА
2 стар.

ПАЎПРЭДЫ БЕЛАРУСІ
Віктар ГАЙСЕНАК
ПРАДСТАЎЛЯЕ ІНТАРЭСЫ КРАІНЫ Ў АЎСТРЫІ
3 стар.

ЖЫЦЦЁВЫЯ СЮЖЭТЫ
НОВЫ ПАШПАРТ У 115 ГАДОЎ
3 стар.

ВАНДРОЎКА З ЯҀГЕНАМ КАЗЮЛЕМ
ПАЛЕССЕ — КРАЙ СЦІПЛАЙ
ПРЫГАЖОСЦІ
4 стар.

КАНТАКТЫ І ДЫЯЛОГ
5-6 стар.

СПАДЧЫНА
ПОМНІК АДАМУ МІЦКЕВІЧУ Ў МІНСКУ
4 стар.

ГАСЦЁЎНЯ
БЕЛАРУСКІЯ НАРОДНЫЯ
ТРАДЫЦЫІ ШАНУЮЦЬ У АНГЛІІ
7 стар.

ПАЭТЫЧНАЯ ІМПРЭЗА
С.ПРЫЛУЦКІ: УДЫХНІ ПАВЕТРА І НАЦІСНІ ЕНТЕР...
8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

16 кастрычніка 2003 года, № 42 (2860)

Цана 170 рублёў

E-mail: golos_radzimy@tut.by

хроніка жыцця

ПОЛЬСКІ "ДЭСАЊТ" У ЛЕНІНЕ
Каля 400 палякаў прыбыло ў пасёлак Леніна Горацкага раёна.

60 гадоў таму — 12 кастрычніка 1943 года — тут, пад Ленінам, упершыню ўступіла ў бой з нямецка-фашысцкімі захопнікамі 1-я Польская дывізія імя Тадэвуша Касцюшкі і 1-шы танкавы полк імя герояў Вестэрплацэ. Сфарміраваныя ў СССР па ініцыятыве Саюза польскіх патрыётаў, яны дзейнічалі ў складзе 33-й арміі. У баях пад Ленінам загінулі больш як 500 польскіх і 1 700 савецкіх воінаў. У памяць аб іх мужнасці і гераізме ў пасёлку адкрыты Музей савецка-польскага баевага супрацоўніцтва.

СТАРАЖЫЛЫ
Больш за два мільёны чалавек, старэйшых за 70 гадоў, пражывае цяпер у Беларусі. Аб гэтым паведамілі ў Міністэрстве аховы здароўя.

Так, у гарадах пажылое насельніцтва складае каля 13 працэнтаў, у сельскай мясцовасці — каля 30 працэнтаў. Надомную медыка-сацыяльную дапамогу ў краіне атрымліваюць каля 70 тысяч пенсіянераў. Для ветэранаў і пажылых людзей функцыяніруюць 83 цэнтры сацыяльнага абслугоўвання, 65 цэнтраў медыка-сацыяльнай дапамогі. Цяпер у сістэме сацыяльнай абароны працуе больш за 70 інтэрнатных устаноў на 17 400 месцаў для людзей пенсійнага ўзросту.

РЕКЛАМА

МІНСКІ ЗАВОД ІГРЫСТЫХ ВІН
Тэл./факс (017) 230-37-19
E-mail: Win@aichyna.com

ФЕСТИВАЛЬ БЕЛАРУСКАГА КІНО
У Брэсце пачаўся 4-ты Нацыянальны фестываль беларускіх фільмаў.

У конкурснай праграме кінафоруму публіцы і журы, якое ўзначальвае ўзбекскі рэжысёр Алі Хамраеў, прадстаўлены 6 ігравых, больш за 30 дакументальных і навукова-папулярных фільмаў, 5 анімацыйных работ, а таксама 15 дэбютных студэнцкіх кароткаметражак. Арганізатары мерапрыемства адзначаюць, што візітнай карткай "Беларусьфільма" стала "Настасся Слуцкая".

БЕЛАРУСЬ — ЛАТВІЯ: БУДЗЕМ СЯБРАВАЦЬ КУХНЯМІ
Адкрыццё першага рэстарана сеткі "Лідо" ў Мінску прызначаецца на канец бягучага года.

Установа хуткага харчавання размесціцца ў адным з будынкаў на праспекце Скарыны. Сёння будаўніча-мантажныя работы ў самым разгары. У новым рэстаране будуць гатаваць стравы з айчынных прадуктаў, але па латвійскай тэхналогіі.

ПАСТКА ДЛЯ РАКА
Праблема ранняга распазнавання анкалагічных захворванняў вырашана ў мінскім Аб'яднаным інстытуце энергетычных і ядзерных даследаванняў "Сосны".

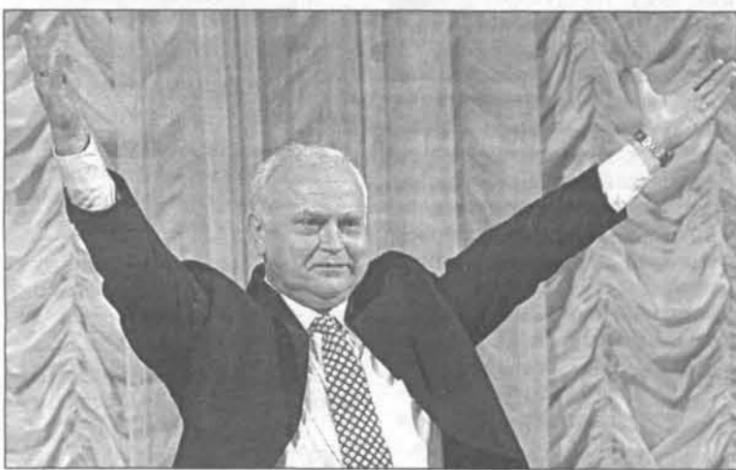
Загадчык лабараторыі "Тэхнагеннага забруджвання навакольнага асяроддзя", доктар тэхнічных навук Ларыса Жыгунова распрацавала ўнікальны прыбор, які назвалі "Канас". З дапамогай навінкі ўсяго за трыццаць мінут можна спрагназаваць рызыку захворвання на рак за год. Прыбор і метады яго прымянення абаронены патэнтамі.

ХВАРЗЕМ ЗА САЛЕЯ І КАЛЬЦОВА
Стартаваў чарговы, 87-мы чэмпіянат НХЛ — найбуйнейшыя хакейныя спаборніцтвы свету.

У розыгрышы ўдзельнічаюць 30 каманд, якія правядуць 1 230 матчаў. Кожны клуб меў права заявіць 23 ігракоў, у выніку ў НХЛ выступае 690 хакеістаў. Сярод іх — два беларусы: абаронца сёлётыя фіналіста Кубка Стэнлі "Анахайма Майці Дакс" Руслан Салей і форвард двухразовага ўладальніка (1991-1992) Кубка Стэнлі "Пітсбург Пінгвінс" Канстанцін Кальцоў. Апошні, дарэчы, сёлета не проста трапіў у асноўны склад "Пітсбурга", а нават у яго першую тройку.

Падрыхтавала Таццяна КУВАРЫНА.

бенефіс

БРАВА, МАЭСТРА!

Самыя лепшыя пажаданні і віншаванні з 30-годдзем творчай дзейнасці прагучалі ў адрас дырэктара — мастацкага кіраўніка Нацыянальнага акадэмічнага тэатра балета народнага артыста СССР і Беларусі Валянціна Елізар'ева. У родным тэатры бенефіцыянта прайшоў святочны вечар.

ва павіншаваў і намеснік прэм'ер-міністра Беларусі Уладзімір Дражын. А міністр культуры Леанід Гуляка за асабісты ўклад у развіццё культуры і мастацтва Беларусі ўручыў Валянціну Елізар'еву ганаровы знак. Па словах міністра, вядомы балетмайстар стаў першым уладальнікам гэтай ганаровай узнагароды.

Віншавальны адрас юбіляру накіраваў Прэзідэнт Беларусі. З 30-годдзем творчай дзейнасці Валянціна Елізар'е-

НА ЗДЫМКУ: Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ. Фота Мікалая ПЯТРОВА, БелТА.

СТВОРАНЫ НОВЫ ТЫП АРМІІ

Беларусь стварыла новы тып Узброеных Сіл, скараціўшы іх колькасць і прыкасаваўшы да выканання новых задач. Комплексныя апэратыўныя вучэнні "Чыстае неба-2003" пацвердзілі правільнасць выбранага шляху ваеннага будаўніцтва ў Беларусі. Пра гэта, падводзячы вынікі маштабных вучэнняў "Чыстае неба-2003", заявіў Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка.

правялі вучэнні на прыкладзе рэальных лакальных войнаў сучаснасці, такіх, як у Югаславіі, Іраку", — сказаў Лукашэнка. У выпадку такой агрэсіі супраць Беларусі яе армія перш за ўсё будзе абараняцца з паветра. Таму ў вучэннях былі задзейнічаны ваенна-паветраныя сілы Беларусі і сродкі СПА.

Аляксандр Лукашэнка ў час заключнага этапу вучэнняў на полігоне «Даманава»; вучэнні «Чыстае неба — 2003».

У ходзе вучэнняў была створана дынамічная абстаноўка, якая максімальна ўлічвала магчымыя варыянты развязвання агрэсіі супраць Беларусі. "Мы

адпачынак

ТУРЫСТЫ ПРЫЕМНА ЗДЗІВЛЯЦЦА

Сёлета ў самым маляўнічым месце — Нарачы — адпачылі ў санаторыях і дамах адпачынку каля 70 тысяч чалавек.

7,5 тысячы з іх папраўлялі здароўе ў санаторна-аздараўленчым комплексе "Прыазёрны" Нацыянальнага парка "Нарачанскі".

У канцы верасня тут адкрыты шэраг новых аб'ектаў: культурна-забаўляльны комплекс "Прыазёрны" з рэстаранам, дыска-барам, бильярдам, боўлінгам, адкрытыся яхт-клуб з бухтай і ўсёй інфраструктурай. Так што гэтыя мясціны цяпер будуць вабіць да сябе не толькі прыгажосцю, добрым лячэннем, але і магчымасцю выбраць адпачынак па густу.

Таццяна КУВАРЫНА.

зваротная сувязь

РАСІЯ
"СЯБРАМ" У ХАБАРАЎСКУ АПЛАДЗІРАВАЛІ СТОЯЧЫ

Урадам Хабараўскага краю і Міністэрствам культуры на святкаванні 65-годдзя стварэння Хабараўскага краю быў запрошаны беларускі ансамбль "Сябры". Ансамбль і яго мастацкі кіраўнік Анатоль Ярмоленка прынялі ўдзел у Далёкаўсходнім конкурсе маладых выканаўцаў эстраднай песні і танца "Зоркі Амура" ў Хабараўску.

За час існавання гэтага конкурсу ў ім прынялі ўдзел больш як 20 тысяч чалавек ва ўзросце ад 5 да 30 гадоў. Гэта сведчыць, што конкурс "Зоркі Амура" стаў адладжанай сістэмай пошуку таленавітай моладзі.

Уладальнік Гран-пры IX Далёкаўсходняга конкурсу Соня Муратава ў 2003 годзе стала дыпламантам дзіцячага музычнага конкурсу Міжнароднага фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску".

Народны артыст Беларусі Анатоль Ярмоленка быў членам журы конкурсу "Зоркі Амура", а ансамбль "Сябры" двойчы выступіў з канцэртнай праграмай. Далёкаўсходні глядач засумаваў па беларускай песні, і выступленне "Сяброў" публіка сустраля стоячы, бурнымі авацыямі.

Дасягнута дамоўленасць, што ў 2004 годзе ансамбль "Сябры" прыедзе на Далёкі Усход з вялікай канцэртнай праграмай.

В.ЗАВАДСКІ, саветнік Пасольства Беларусі.

падзея

ЮБІЛЕЙ ПЕРШАГА «БЕЛАРУСА»

50 гадоў таму 14 кастрычніка 1953 года з канвеера Мінскага трактарна-га завода сышоў першы трактар уласнай вытворчасці, названы ў гонар нашай краіны «Беларус». Апрацаваўшы 18 гадоў на палетках, ён назаўсёды астался ля заводскай прахадной, стаўшы сімвалам нашай краіны, пажнамоцным яе прадстаўніком за мяжой.

Быў трактар сябрам хлебарабай. На досвітку будзіў палі, Са смакам браў лямеш на спробу Злягасяльскі скрылі зямлі.

Яму цяпер, няйначай, сніцца Жаўрук у тонях сінізны,

Усхваляваная пшаніца І сцішаныя туманы.

Ён бачыць, як патак рабочы Спяшае ўранні да станкоў І як за браму гулка крочыць Сям'я сталёвых сваякоў.

Куюцца дабрыня крутая — Не спіць і ўдзень, і ўноч завод, Яго заслужана вітае, На змену ідуць, народ.

Віншваем калектыў трактарна-заводцаў з пачэсным юбілеем — 50-годдзем з дня выпуску першага трактара ўласнай вытворчасці! Няхай прадукцыя аб'яднання «Мінскі трактарны завод» заўсёды годна прадстаўляе нашу краіну ў свеце, а трактары маркі «Беларус» працуюць на нашай зямлі, увасабляючы сабой увесь наш працавіты народ.

Ад калектыву рэдакцыі газеты «Голас Радзімы» —

Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

Гэта быў універсальны сельскагаспадарчы калёсны трактар, спраектаваны ў канструктарскім бюро завода пад кіраўніцтвам Яўгена Дзікалава (з 1947 па 1949 год), затым удасканалены Іванам Дронгам (з 1949 па 1963 ён з'яўляўся галоўным канструктарам, стаў двойчы лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі СССР за распрацоўку мадыфікацый трактароў). Да гэтага моманту з 1948-га года завод выпускаў плугі, матары і рухавікі, а з 1951-га — гусенічныя трактары «Кіравец» канструкцыі Кіраўскага завода ў Ленінградзе.

Разбуранай у час Вялікай Айчыннай вайны гаспадарцы патрэбна была магутная тэхніка. І яе ствараюць на заводзе бесперапынна з 1948 года (тады пачалося праектаванне першага трактара) самых разнастайных відаў і прызначэння. З другога ж года выпуску трактары «Беларус» сталі пастаўляцца на экспарт. На сённяшні дзень лічба складае 594 405 трактароў, пастаўленых у 124 краіны свету. Кожны 12-ты трактар на сусветным рынку — беларускі, а ў краінах СНД іх 80 працэнтаў ад агульнай колькасці трактароў. Зараз марка «Беларус» упэўнена адчувае сябе ў васьмерцы сусветных лідэраў побач з такімі маркамі, як «Джон Дзір»,

«Кейс», «Масей Фергюсон», «Волмет», «Нью-Холанд», «Форд», «Дойц».

Усяго за 57 гадоў свайго існавання МТЗ выпусціў больш за 3 мільёны 200 тысяч трактароў. Прадукцыя завода неаднаразова ўзнагароджвалася залатымі, сярэбранымі і бронзавымі медалямі на міжнародных кірмашах і выставах. У нашай краіне і за яе межамі высока цэнніца трываласць і надзейнасць беларускіх трактароў. А ўсё пачалося 50 гадоў таму, калі была распрацавана добра прадуманая канструкцыя і першы экзэмпляр трактара «Беларус» пачаў сваю работу на зямлі. Ён апрацаваў на палях калгаса «Бальшавік» (зараз «Жыліхава») Капыльскага раёна Мінскай вобласці, а затым быў вернуты на родны завод і ўстаноўлены на п'едэстале перад галоўнай прахадной. Былы майстар завода Іван Сундукоў прысвяціў яму свой верш, які пазт Рыгор Барадудлін пераклаў на беларускую мову:

Ён горда ўстаў на п'едэстале, Як ветэран, усім відзён.

Ён не з граніту, а са сталі,

Рабочых рук канкрэтны глён.

новабудойлі

НАВУЧАЛЬНЫ ЦЭНТР У ВІЦЕБСКУ

Першая чарга новага вучэбна-лабараторнага корпуса Віцебскай дзяржаўнай акадэміі ветэрынарнай медыцыны ўступіла ў строй. Каля дзвюх тысяч студэнтаў змогуць займацца ў новых навучальных аўдыторыях і лабараторыях, аснашчаных сучаснай тэхнікай і абсталяваннем.

НА ЗДЫМКАХ: новы корпус; студэнты на лабараторных занятках; прафесар, загадчык кафедры інфекцыйных хвароб Уладзімір МАКСІМОВІЧ са студэнтамі.

ФОТА ВЕНТА

з прэс-канферэнцыі

ІНВЕСТЫЦЫЙНЫ КЛІМАТ: СЁННЯ І ЗАЎТРА

Прэзідыум Савета Міністраў адобрыў Нацыянальную праграму прыцягнення інвестыцый на перыяд да 2010 года. Гэтая праграма прадугледжвае шырокамаштабныя мерапрыемствы па інвэстыраванні нацыянальнай эканомікі. Плануецца да 2010 года давесці інвэстыраванне да 1-2 мільярдаў долараў штогод. А каб гэта стала магчымым, неабходна стварыць умовы, прымальныя для інвестараў, лічыць дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу, член Пастаяннай камісіі па міжнародных справах і сувязях з краінамі СНД Аляксандр ГУДКОЎ.

За 2002 год тэмп росту інвестыцый склаў 106 працэнтаў у абсалютным выражэнні. У эканоміку Беларусі было накіравана 4,2 трыльёна рублёў, з іх у вытворчасць 2,6 трыльёна, або 62 працэнт. Усіх інвестыцый. Аб'ём прыцягнутых інвестыцый склаў 722 мільёны долараў пры запланаваных 400. Асноўнымі інвестарамі ў 2002 годзе былі: з краін СНД — Расія, з краін далёкага замежжа — Вялікабрытанія, ЗША, Германія, Кіпр, Швейцарыя, Францыя. Самыя вялікія праекты за кошт замежных інвестыцый былі ажыццэўлены Беларускім металургічным заводам, ІІ аператарамі сотавай радыёэлефоннай сувязі, БелАЗам, Мазырскім нафтапрапрацоўчым заводам і вытворчым аб'яднаннем «Нафтан». Але пры значным прыцягненні знешніх інвестыцый доля іх укладання ў асноўны капітал застаецца невялікай. Нягледзячы на скіраванасць намаганняў на замежныя інвестыцыі, галоўны інвестар усё-такі пакуль унутраны, у тым ліку і дзяржава.

Асобная роля ў эканоміцы Беларусі належыць замежным інвес-

праект

ГЕРОЕМ ТЭЛЕСЕРЫЯЛА «МАЯ КРАІНА» МОЖА СТАЦЬ КОЖНЫ

На Першым Нацыянальным канале стартваў тэлепраект «Мая краіна». Усім жыхарам Беларусі прапануецца паўдзельнічаць у стварэнні будучага айчыннага тэлесерыяла і пазмагацца за права стаць яго галоўным героем. Карацей, «Мая краіна» шукае самых народных артыстаў. 26 верасня ўвечары сваю спробу на тэлеэкране зрабілі першыя шэсць пар лепшых прэтэндэнтаў на галоўныя ролі. Пра новы праект расказвае яго кіраўнік і рэжысёр Іван ПІНГІН:

— Стварыць на тэлебачанні новы жанр — справа складаная. Але ў даным выпадку праект усё ж свой. «Мая краіна» — не ліцэнзаванае замежнае шоу, а прадуманая арыгінальная ідэя: як з працэсу стварэння кіно зрабіць шоу. Праект наш, беларускі, ён плод сумесных намаганняў тэлестудыі «ОКО» і Першага Нацыянальнага канала, які, дарэчы, ужо зарэгістраваў яго як уласную сцэнарную мадэль.

Увесь праект складаецца з дзвюх частак. У гэтым тэлесезоне мы шукаем прэтэндэнтаў і адбіраем яе і яго — галоўных герояў серыяла. У наступным — зробім сам серыял. Цяпер пачаўся першы этап праекта. Ва ўсіх шасці абласцях і ў Мінску пройдуць адборы жадаючых удзельнічаць. У выніку ў кожным рэгіёне вызначыцца па шэсць пар прэтэндэнтаў, якія будуць спаборнічаць паміж сабой. У фінале ад кожнага рэгіёна застаецца па адной пары пераможцаў. Сярод іх да канца сезона і вызначацца два выканаўцы ролей галоўных герояў будучага тэлесерыяла. Увесь гэты працэс убачаць глядзчы Першага Нацыянальнага тэлеканала. Акрамя таго, мы запрашаем усіх жадаючых паспрабаваць стаць сцэнарыстамі і прысылаць для нашага праекта цікавыя гісторыі і выпадкі з

жыцця. Лепшыя з іх разыграюць на экране прэтэндэнтаў і артысты.

Для праекта створаны мастацкі савет. Разам з тым рашаючае слова застаецца ўсё ж за глядачамі. Бо, акрамя таго, што кожны жыхар нашай краіны можа прыняць удзел у кастынгу на ролі ў серыяле або прапанаваць сваю гісторыю для сюжэта, як тэлеглядчач ён можа галасаваць за прэтэндэнтаў на ролі, якія найбольш спадабаліся, па тэлефоне або праз Інтэрнэт. Наогул, тое, што адбываецца цяпер, — гэта вялікая гульня з мэтай даць людзям радасць, добры настрой, якіх нам так часта не хапае.

Будучы серыял — гэта не цыкл розных «лав сторы». У яго будзе свой сцэнарый з многімі сюжэтнымі лініямі, сярод якіх мы, магчыма, скарыстаем і эпізоды, знятыя цяпер. Наогул, хацелася б зрабіць серыял пра добрых людзей у жанры вядомай беларуска-фільмаўскай карціны «Белыя Росы» — лёгкі, у нечым іранічны або нават лубачны, але ў той жа час з жыццёвай глыбінёй і мудрасцю. Вось і ў гісторыях, якія прапануюць у праект, хацелася б бачыць больш нечаканых жыццёвых паваротаў.

Галіна ВІР.

які рэгулюе іх работу. Сусветная практыка паказвае, што з дапамогай свабодных эканамічных зон (СЭЗ) магчыма вырашыць шматлікія эканамічныя праблемы. Створаны ў Беларусі шэсць СЭЗ з'яўляюцца плацдармам, дзе вывучаецца, прапрацоўваецца вопыт работы з замежнымі партнёрамі. Парламентарыі працуюць над удасканаленнем закона «Аб СЭЗ», у выніку чаго ў закон унесена шэраг паправак, якія дазваляюць значна скараціць час ад узнікнення праблем да вырашэння іх на заканадаўчым узроўні.

Яшчэ адзін важны крок — прыняцце Падатковага кодэкса (ПК), які знаходзіцца на разглядзе ў парламенце. Пры фарміраванні ПК важна вызначыць аптымальны баланс нацыянальных інтарэсаў і інтарэсаў замежных інвестараў, лічыць дэпутат Аляксандр Гудкоў.

Прыцягненне інвестыцый служыць дадатковым імпульсам пры прыватызацыі дзяржаўнай маёмасці. На 1 верасня бягучага года поўнасцю ці часткова прыватызавана больш за 3 600 аб'ектаў, звыш 1 500 прадпрыемстваў акцыяніраваны. У парламенце цяпер рыхтуецца новая рэдакцыя Закона «Аб раздзяржаўленні і прыватызацыі дзяржаўнай маёмасці».

Для таго каб ахоўваць інтарэсы інвестараў, неабходна вырашыць і шэраг іншых пытанняў, бо інвестыцыі закліканы прыносіць прыбытак дзяржаве, садзейнічаць укараненню ў вытворчасць новых тэхналогій і сучасных метадаў арганізацыі і кіравання, павялічваць канкурэнтаздольнасць беларускіх тавараў.

Таццяна КУВАРЫНА.

пайпрэды беларусі

Усталіцы Аўстрыі – Вене фактычна працуюць тры пайнацэнныя дыпламатычныя місіі Беларусі. Акрамя пасольства нашай краіны ў Аўстрыі, тут функцыяніруюць пастаяннае прадстаўніцтва нашай дзяржавы пры міжнародных арганізацыях у Вене і дэлегацыя Беларусі ў АБСЕ, СКГ і ККАН. Расшыфруем другую і трэцюю назвы. СКГ – гэта сумесная кансультатывная група Дагавора аб АБСЕ. ККАН – Кансультатывная камісія па адкрытаму небу Дагавора па адкрытаму небу. Беларусь з'яўляецца іх удзельнікам. **Віктар ГАЙСЭНАК** – Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі ў Аўстрыі і пастаянны прадстаўнік нашай краіны пры міжнародных арганізацыях у Вене.

Віктар ГАЙСЭНАК: “ІНТАРЭСЫ БЕЛАРУСІ АДСТОЙВАЮЦЬ ТРЫ ПАЎНАЦЭННЫЯ МІСІІ Ў ВЕНЕ”

– **Віктар Анатольевіч, чым жа займаецца прадстаўніцтва Беларусі ў Вене?**

– Па-першае, хачу адзначыць, што мы ні ў якім выпадку не дубліруем адзін аднаго. Задачы, якія стаяць перад кожнай місіяй, істотна адрозніваюцца.

Пачнем з беларускага пасольства. Яно адкрыта ў 1993 годзе, заклікана садзейнічаць развіццю сувязей у самых розных сферах жыцця. Пры гэтым на першы план, безумоўна, выходзяць задачы па абароне інтарэсаў нашай дзяржавы ў адносінах з Аўстрыяй, галоўным чынам, у гандлёва-эканамічным супрацоўніцтве.

Прыярытэтныя накірункі работы пасольства сёння – гэта перш за ўсё стабільны рост і пашырэнне наменклатуры экспарту. Актыўны рух нашых тавараў на замежныя рынкі. Прыцягненне замежных інвестыцый у эканоміку Беларусі.

Вядома, абмежаванні ў нашым гандлі з краінамі Еўрасаюза не даюць магчымасці ў поўнай меры скарыстоўваць існуючы патэнцыял. Нягледзячы на гэта, сёлета назіраецца ажыўленне нашага ўзаемнага гандлю, паялічыўся экспарт у Аўстрыю. За гады работы пасольства атрымаў больш як 46 мільёнаў долараў аўстрыйскіх крэдытаў. У Беларусі створана 34 сумесныя і 25 замежных прадпрыемстваў з аўстрыйскім капіталам. Дзейнічае 21 прадстаўніцтва аўстрыйскіх кампаній.

– **А цяпер, Віктар Анатольевіч, непасрэдна пра работу пастаяннага прадстаўніцтва нашай краіны пры міжнародных арганізацыях.**

– Тут гаварыць можна шмат, бо ў кожным нашым намаганні, дзейні закладзены канкрэтны інтарэс да Беларусі. Напрыклад, супрацоўніцтва з арганізацыяй ААН па прамысловым развіцці (ЮНІДО). Яна мае вялікія магчымасці ў падборы перадавых рэсурсаў – і энергазберагаючых тэхналогій, у пашырэнні прытоку прамых замежных інвестыцый, у падтрымцы малога і сярэдняга прадпрыемства, абучэнні нацыянальных экспертаў.

З 1957 года Беларусь – член МАГАТЭ. Як вядома, гэта арганізацыя ажыццяўляе кантрольныя функцыі за выкананнем Дагавора аб нераспаўсюджванні ядзернай зброі. Таму ў яе рабоце наша краіна прымае самы актыўны ўдзел. Ужо многія гады Беларусь прыкладвае значныя намаганні ў сферы кантролю за нераспаўсюджваннем зброі масавага знішчэння і ракетных тэхналогій. Тут мы ўзаемадзейнічаем з іншымі краінамі ў сферы экспартнага кантролю. Супрацоўнічаем як на шматбаковай, так і двухбаковай аснове. Асобае значэнне ў гэтым плане надаём нашаму ўзаемадзейнічанню з членамі арганізацыі Дагавора аб калектыв-

най бяспецы (АДКБ) і дзяржавамі СНД.

– **Штаб-кватэра АБСЕ таксама знаходзіцца ў Вене. Што ўяўляе цяпер гэта арганізацыя? Які наш удзел у яе рабоце?**

– У саставе АБСЕ сёння 55 дзяржаў-удзельніц, якія размешчаны на тэрыторыі ад Ванкувера да Уладзівастока. Беларусь – паўнапраўны член АБСЕ з 1992 года.

АБСЕ займаецца пытаннямі бяспекі. Наша краіна прадстаўлена ў АБСЕ, у СКГ і ККАН пастаяннай дэлегацыяй. Акрамя мяне, у яе ўваходзяць яшчэ два дыпламаты. Мы прымаем удзел у пасяджэннях пастаяннага Савета АБСЕ і яе форуму па супрацоўніцтве ў сферы бяспекі. Заняты мы і яшчэ больш чым у 20 розных рабочых групах, створаных у рамках гэтай арганізацыі.

Беларусь у АБСЕ, валодаючы правам вета на любое рашэнне, можа весці дыялог на роўных з вядучымі дзяржавамі Еўропы. Якія асноўныя прыярытэты нашай дзейнасці ў рамках АБСЕ? Гэта супрацоўніцтва з яе офісам у Мінску, які закліканы садзейнічаць нам у такіх сферах, як інстытуцыянальнае будаўніцтва, вяршэнства закона, развіццё грамадства. А таксама ў эканамічнай і экалагічнай дзейнасці. Прадстаўніцтва ў Вене забяспечвае адэкватнае ўспрыманне нашай прынцыповай пазіцыі па зместу і мадальнасцях супрацоўніцтва з прысутнасцю АБСЕ ў нашай краіне. Дабіваемся ўключэння ў сферу ўвагі АБСЕ такіх важных для нас пытанняў, як наступствы чарнобыльскай катастрофы, нелегальная міграцыя, негатыўныя вынікі пашырэння Еўрапейскага саюза і НАТО.

Акрамя таго, наша дэлегацыя ў рамках Пастаяннага савета АБСЕ абавязкова рэагуе на крытычныя выпадкі ў адрас Беларусі, якія час ад часу агучваюць прадстаўнікі некаторых краін. У такіх выпадках мы прадастаўляем неабходныя тлумачэнні і інфармацыю. Апошнія некалькі гадоў дэлегацыя таксама мэтанакіравана працуе па зніжэнні ўзросту нашай рэспублікі ў АБСЕ. У мінулым годзе нам удалося дабіцца рэальнага паніжэння гэтай сумы з 0,7 да 0,55 працэнта. Эканомія для нашай краіны з разліку на 2002–2005 гады складае больш за 800 тысяч еўра.

– **Віктар Анатольевіч, як пастаянная дэлегацыя займаецца праблемамі, напрамую звязанымі з забеспячэннем бяспекі нашай краіны? Я маю на ўвазе міжнародную барацьбу з транснацыянальнай злачыннасцю і нелегальным наркатрафікам. Ці разумееце тут нас міжнародныя арганізацыі, прадстаўленыя ў Вене? Ці дапамагаюць у барацьбе з гэтым злом?**

– Сфера адказнасці асобных такіх арганізацый вызначае прыярытэтныя накірункі нашай работы ў іх рамках. Што датычыць названых вамі пагроз, то для іх нейтралізацыі патрабуюцца аб'яднанне рэсурсаў усеі сусветнай супольнасці.

Як вядома, наша краіна хутка “асвойваецца” міжнароднымі наркартэлямі і як транзітнае поле, і як рынак збыту наркатыкаў. Нягледзячы на падпісаныя пагадненні ў рамках СНД і па лініі Інтэрпола, нелегальны наркапак працягвае нарастаць. Аналіз сведчыць, што на беларускую тэрыторыю актыўна пранікаюць міжнародныя злачынныя структуры. Такім чынам, праблема наркаманаў і спадарожнай ёй ВІЧ-інфекцыі рэальна пагражаюць інтарэсам нацыянальнай бяспекі краіны.

Беларусь удзельнічае ва ўсіх глабальных антынаркатычных і антытэрарыстычных канвенцыях ААН. Нядаўна ратыфікавана Канвенцыя супраць трансгранічнай арганізаванай злачыннасці. У выніку паслядоўных намаганняў нашага Паўнамоцнага прадстаўніцтва і Упраўлення ААН па наркатыках і злачыннасці ў апошні час удалося прыцягнуць міжнародную дапамогу ў памеры 350 тысяч долараў ЗША. Гэтыя сродкі прызначаны для выканання ў Беларусі праекта ААН па замацаванні інстытуцыянальнага патэнцыялу нацыянальных медустановаў.

Тэхнічнае садзейнічанне міжнародных арганізацый, размешчаных у Вене, у многім дапаўняе ўласныя намаганні нашай краіны па рашэнні сацыяльна-эканамічных задач. Па лініі размяшчанага ў Вене МАГАТЭ Беларусі штогод аказваецца дапамога ў памеры 1,4 мільёна долараў. Максімальную міжнародную дапамогу і ўвагу мы атрымліваем у вырашэнні праблем рэабілітацыі раёнаў, якія пацярпелі ад чарнобыльскай катастрофы, замацавання матэрыяльнай базы навуковых і медыцынскіх устаноў, абыходжання з радыеактыўнымі адходамі.

За апошнія гады Беларусь узмацніла свае пазіцыі, замацавала рэпутацыю адказнага, канструктыўнага і прадказальнага члена сусветнай супольнасці. Замацавалася наша бяспека, пашырыліся магчымасці дзелавога супрацоўніцтва. Стварыліся спрыяльныя знешнія ўмовы для рашэння задач сацыяльнага і эканамічнага развіцця. Вядома, вырашаны далёка не ўсе праблемы, прычым жыццё, наш складаны час падкідаюць усё новыя і новыя. Але можна сказаць, што ёсць усё падставы ацэньваць работу дыпламатычнага прадстаўніцтва нашай дзяржавы ў Аўстрыі пазітыўна.

Гутарыў **Міхаіл ШЫМАНСкі**, “Р”.

дыскур’ер

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АТЛАС БЕЛАРУСІ ПЕРАДАДЗЕНЫ БІБЛІЯТЭЦЫ ДЗЯРЖДЭПАРТАМЕНТА ЗША

У Вашынгтоне адбылася цырымонія перадачы экзэмпляра Нацыянальнага атласа Беларусі бібліятэцы дзярждэпартаменту ЗША.

У ходзе цырымоніі пасол Беларусі ў ЗША Міхаіл Хвастоў падкрэсліў, што Нацыянальны атлас з’яўляецца унікальным навукова-даведачным выданнем, якое не мае аналагаў у краінах СНД.

Дырэктар бібліятэкі Мэры Бун з удзячнасцю прыняла Нацыянальны атлас і выказала падзяку за каштоўнае выданне, якое папоўніць калекцыю кніг пра Беларусь самай старой бібліятэкі ЗША.

ДАВЕДКА. Бібліятэка дзярждэпартаменту была створана ў 1789 годзе па даручэнні першага дзяржаўнага сакратара ЗША Томаса Джэферсана раней за бібліятэку Кангрэса ЗША. Цяпер плануецца пашырэнне бібліятэкі і стварэнне на яе базе Інфармацыйнага цэнтру Джэферсана.

СУСТРЭЧА А.МІХНЕВІЧА З Д.ШРОДРАМ

Адбылася сустрэча намесніка міністра замежных спраў Рэспублікі Беларусь Аляксандра Міхневіча з намеснікам дырэктара Усходняга дэпартаменту Міністэрства замежных спраў і па справах Садружнасці Вялікабрытаніі Дамінікам Шродэрам.

У час сустрэчы абмеркаваны стан і перспектывы адносін Беларусі з Еўрапейскім Саюзам, а таксама шэраг аспектаў двухбаковага супрацоўніцтва з Вялікабрытаніяй.

А.Міхневіч падкрэсліў адкрыты шматвектарны характар беларускай знешняй палітыкі, а таксама гатоўнасць Беларусі да канструктыўнага супрацоўніцтва як у рамках працэсу пашырэння ЕС, так і на двухбаковай аснове.

У канструктыўным ключы бакі адзначылі прадукцыйнае супрацоўніцтва ў гандлёва-эканамічнай і гуманітарнай сферах, пры гэтым А.Міхневіч выказаў удзячнасць Вялікабрытаніі за дапамогу ў пераадоленні наступстваў чарнобыльскай трагедыі.

Дасягнута дамоўленасць аб прадаўжэнні кантактаў праз дыпламатычныя прадстаўніцтвы дзвюх краін.

ПАПЯРЭДНЯЯ ДАМОЎЛЕНАСЦЬ ПА ТЭКСТЫЛЮ

У Бруселі знаходзілася дэлегацыя Рэспублікі Беларусь, у склад якой увайшлі прадстаўнікі МЗС, Дзяржаўнага мытнага камітэта і канцэрна “Беллеграм”.

жыццёвыя сюжэты

НОВЫ ПАШПАРТ – У 115 ГАДОЎ

Візіт ажыццяўляўся з мэтай правядзення перагавораў з Еўрапейскай камісіяй аб магчымасці прадаўжэння Пагаднення аб гандлі тэкстыльнымі вырабамі паміж Рэспублікай Беларусь і ЕС.

У ходзе перагавораў бакі прыйшлі да папярэдняй дамоўленасці аб павелічэнні на наступны год узроўня квот на беларускія тэкстыльныя вырабы ў абмен на лібералізацыю ўмоў доступу на беларускі рынак тэкстылю з краін Еўрапейскага Саюза.

Прапановы беларускага боку па павелічэнні ўзроўня квот грунтуюцца на магчымасцях беларускай тэкстыльнай прамысловасці і напрамую ўвязаны з будучым пашырэннем ЕС, а таксама з тым, што на сённяшні дзень адсутнічаюць эканамічныя перадумовы захавання квот у дзёночых аб’ёмах. Адначасова беларускі бок выйшаў з прапановай павялічыць узровень квот на бягучы год па шэрагу найбольш важных для Беларусі пазіцый.

ПЕРАМОВЫ ПАСЛА БЕЛАРУСІ З ПРЭМ’ЕР-МІНІСТРАМ МАЛДОВЫ

Пасол Беларусі ў Малдове Васіль Саковіч правёў перамовы з прэм’ер-міністрам Рэспублікі Малдова Васілем Тарлевым.

У ходзе размовы бакі разгледзелі пытанні падрыхтоўкі пасяджэння Міжрадавай беларуска-малдаўскай камісіі па пытаннях гандлёва-эканамічнага супрацоўніцтва, абмеркавалі магчымыя механізмы і плануемыя тэрміны паставак у Малдову беларускіх трактароў, пытанні нарошчвання аб’ёмаў імпарту нафтапрадуктаў з Беларусі.

ПАСТАЎКІ БЕЛАРУСКАГА ЦЭМЕНТУ Ў ПОЛЬШЧУ

У выніку кансультацый зацікаўленых бакоў у рамках правоўдзімага Міністэрствам эканомікі, працы і сацыяльнай палітыкі Польскай Рэспублікі раслідавання аб празмерным імпарце на тэрыторыю Польшчы беларускага цэменту быў падпісаны Мемарандум аб ўзаемаразуменні, у адпаведнасці з якім бакі ўрэгулявалі далейшыя пастаўкі беларускага цэменту ў Польшчу.

У адпаведнасці з палажэннямі Мемарандума беларускаму боку ўдалося ўзгадніць аб’ёмы паставак цэменту на польскі рынак у бягучым годзе з 2–працэнтным павелічэннем у параўнанні з узроўнем мінулага года (465 тысяч тон).

Дасягнутыя дамоўленасці дазваляюць не толькі захавць стабільны доступ беларускага цэменту на польскі рынак, але і забяспечыць патэнцыяльны прыбытак беларускіх вытворцаў у памеры да 5 мільёнаў долараў ЗША.

Прэс-служба МЗС.

115-гадовая мінчанка **Ганна Барысевич** атрымала пашпарт новага ўзору. Доўгажыхарцы яго ўрачыста ўручыла начальнік пашпартна-візавай службы Кастрычніцкага раёна **Мінска Таццяна Франко**. **Ганна Барысевич** нарадзілася ў 1888 годзе ў вёсцы **Стары Койцін Бярэзінскага раёна**, дзе і правяла большую частку жыцця. У сталіцу перасялілася каля дваццаці гадоў таму. У яе 3 дзяцей, 6 унукаў, 13 праўнукаў і 2 прапраўнукі. Рэцэптам свайго даўгажыцця **Ганна Адамаўна** лічыць фізічную працу на свежым паветры. **НА ЗДЫМКУ: Ганна БАРЫСЕВІЧ** з новым пашпартам.

вандроўка з яўгенам казіюлем

ЗАЛАТАЯ ВОСЕНЬ ПАЛЕССЯ

Скажу адразу: накірунак вандроўкі выбраў не выпадкова. Палессе — край своеасаблівы, не кожнаму зразумелы ў сваёй сціплай прыгажосці. Трэба неаднойчы пабываць тут, каб адчуць душэўную еднасць з гэтай зямлёй, захапіцца бязмежнасцю яе прастораў, пазнаць працавітых і гасцінных палешукоў. А бываў я тут у розныя поры года і бачыў тое, што амаль немагчыма ўбачыць і адчуць у іншых мясцінах. Назіраў зімовую паводку на Прыпяці, калі на многія кіламетры ад ракі пад націскам снежаньскіх маразоў раскінулася гіганцкае ледзяное люстра з купкамі дрэў, хмызняку, пірамідамі стагоў.

На лодцы-пласкадонцы плаваў я ўвесну па дуброве пад Хавенскам. Сціплай летам рачулка Сціга ператварыла наваколле ў нейкую "амазонію".

Незабыўнае ўражанне ад сустрэчы з балотам Чырвонае, якое раскінулася на дзесяткі кіламетраў на поўдзень ад вёскі Цераблчы. Упэўнены, там ёсць мясціны, дзе не ступала нага чалавека.

І ўсё гэта ўздоўж самай вялікай ракі Беларусі — Прыпяці, куды мы і накіроўваемся. Калі ўявіць Палессе нейкім жывым арганізмам (а так ёсць на самай справе), то Прыпяць — яго артэрыя з мноствам прытокаў. Але ж гэта і мяжа паміж паўднёвым і паўночным Палессем. Масты праз Прыпяць можна пералічыць па пальцах адной рукі. Выручаюць паромныя пераправы. Да адной з іх, пад Петрыкавам, мы і скіраваліся.

Прыпяць сустрэла сонечнымі водбліскамі на дробных хвалях. Прыгожа і... холадна. У чаканні пераправы гутару з паромшчыкам Пятром Новічам і назіраю, як паступова запаўняецца пляцоўка парома. Па баках размясціліся легкавыя аўтамашыны: для іх паром — магчымасць зэканомиць добрую сотню кіламетраў. Пасярэдзіне нетаропка (тут патрэбны ўважлівасць і асцярожнасць) становяцца трактары з прычэпамі — будучы вывозіць бульбу з за-

рэчнага калгаса. А пад навісам, у зацішку, — дзесяткі жанчын з кошыкамі — едуць па грыбы, якія ў гэтым годзе добра ўраджлівы.

Пакуль невялічкі катэр, змагаючыся з моцнай плыню, цягне паром да другога берага, паромшчык кажа, што яшчэ месяц-другі — і пераправа ста-

не на зімоўку. І тады ўсе спадзяванні на моцныя маразы: нарасце добры лёд (у мінулыя зімы быў да шасцідзiesiąці сантыметраў) — дадуць дазвол адкрыць зімовую дарогу для легкавых аўтамашын.

Тым часам паромшчыкі мацуюць паром да прычала, і ўсё адбываецца ў адваротным парадку: жанчыны з кошыкамі, трактары, аўтамашыны нетаропка ўзбіраюцца на пагорак, дзе ў чаканні пераправы "заграюць" сустрэчныя машыны.

Прыходзіць думка (а зрэшты, так яно і ёсць), што імклівае часу засталася там, на Брэсцка-Гомельскай аўтастрада, а тут бег часу запавольваецца, а з ім і тэмп жыцця. Міжволі падпарадкоўваемся гэтай тэмпу і ўжо нікуды не спяшаемся. Вёсачкі Вялаўск, Шастовічы, Балажэвічы амаль не адрозніваюцца адна ад адной: дамы з абавязковай бярозай на ўваходзе ў двор. Крануць я

Укожнай пары года свой настрой. Але ж у восені ёсць нешта такое, што трывожыць душу і нараджае шчымы настрой. Мяркую, справа ў тым, што восень асацыіруецца з развітаннем. Я не люблю развітанняў, але ж тут нічога не зробіш — яно непазбежнае. А каб хоць трохі адсунуць гэты сумны момант, я вырашыў у апошнія сонечныя дзенькі адправіцца разам з сынам у дарогу з надзеяй апынуцца да прыходу шэра-дажджлівай слоты ў пары, якую лірыкі назвалі залатой восенню.

жаўцізнай, яны свечкамі стаяць уздоўж вуліцы і свецяцца нейкім унутраным святлом. Пад вокнамі дацвітаюць жоўтыя вярціны. Людзей амаль не відаць: хто на калгасных палетках, хто на сядзібных дзялянках.

У вёсцы Шастовічы затрымаліся каля дзеда, каб запытаць дарогу. Уладзімір Марціновіч, седзячы на лаўцы, спалучаў карыснае з прыемным: грэўся на сонейку і дасушваў зерне, рассыпае на поліэтыленавых плёнках. Гутарыў ахвотна, але ж ад прамога адказу на пытанне пра ўзрост дыпламатычна ўхіліўся. "Залатое вяселле, — кажа,

— ужо адгуляў, так што зараз у мяне залатая восень". І, змяняючы тэму размовы, пацікавіўся, ці ёсць рачыя ў аб'яднанні з Расіяй. Яго суседку Яўгенію Шаставецу клапацілі больш зямныя справы: як перабраць і высушыць бульбу, вялікі бурт якой узвышаўся на двары. Добрая сёлета бульба — і сабе хопіць, і прадаць ёсць што. Вось толькі каб здароўе не падвяло.

Неўзабаве зноў сутыкнуліся з праблемай пераправы праз Прыпяць. Была дамоўленасць аб сустрэчы са знаёмымі рыбакамі-мінчукамі каля вёскі Конкавічы. Зусім недалёка яна

ад Балажэвічаў, вась толькі... на процілеглым беразе. Так што паромную пераправу мы не абмінулі.

Конкавічы — вёска вялікая, з двума радамі сучасных дамоў у атачэнні кветнікаў, восеньскія колеры якіх зусім іншыя: рознакаляровасць астраў спрачаецца ў сваёй прыгажосці з высокімі купінамі "бабінага лета". А на дзялянках, як і ўсюды, чырванюць на дрэвах познія яблыкі, а ў разорах сонечна свецяцца жоўта-паласатыя гарбузы.

У адным з завулкаў з назвай Хутарскі размаўляю са старым гаспадаром такога ж старога дома. Аднаго позірку на рукі дастаткова, каб уявіць яго цяжкае працоўнае жыццё. Аляксей Абібок (трэба ж такое прозвішча для працавітага чалавека!) расказваў, што вёска калісьці пачыналася з хутароў, вась і назва захавалася. Стары выказаў занепакоенасць, што не ўсё яшчэ зроблена па гаспадарцы, а ўжо халады ідуць: "Гусі паляцелі на поўдзень — чакай замаразкаў". К вечару сапраўды пахаладала. Седзячы каля вогнішча, грэліся юшкай са злоўле-

най рыбы і слухалі цішыню. Зорнае неба нібы апусцілася ніжэй да зямлі — хоць рукой кранай. Пад стромкім берагам вірвала Прыпяць, а недзе высока ў начным небе ляцела чарада гусей, тужлівым клікатам развітваючыся са сваім летнім домам.

Раніца сустрэла туманам, які хвалямі наплываў з ракі. Ён размываў абрысы дрэў, стагоў, робячы іх нерэальнымі. Яшчэ ўчора яркія восеньскія фарбы выступалі з туману пастэльнымі колерамі. Прырода малявала апошні сюжэт залатой восені.

НА ЗДЫМКАХ: паромная пераправа пад Петрыкавам; Яўгенія ШАСТАВЕЦ з вёскі Шастовічы; адзін з колераў восені — сонечныя гарбузы; апошнія сонечныя дні ў вёсцы Конкавічы; Прыпяць ураджае пры любым надвор'і; вась такіх самоў дабыў на Прыпяці мінчанін Уладзіслаў САКАЛОЎСкі.

Фота аўтара.

спадчына

ПОМНІК АДАМУ МІЦКЕВІЧУ Ў МІНСКУ

Сярод гарадской мітусні прысеў пэтар на лаўку, каб адпачыць, падумаць пра нешта ўзнёслае, каб напамініць шумнаму натоўпу пра скарачэнне часу і пра вечную і цудоўную паэзію.

Такім убачылі знакамітага пэтра Адама Міцкевіча скульптары А.Заспіцкі, А.Фінскі, архітэктар Г.Фёдаравіч — аўтары помніка, які 4 кастрычніка ва ўрачыстай абстаноўцы быў адкрыты ў беларускай сталіцы на скрыжаванні вуліц Няміга і Гарадскі Вал.

Фота Яўгена КАЗІЮЛІ.

АНОНС

КАНФЕРЭНЦЫЯ Ў СКАРЫНАЎСКИМ ЦЭНТРА

Скарынаўскі цэнтр рыхтуе чарговую Міжнародную канферэнцыю, на гэты раз пры падтрымцы ЮНЕСКА, якая адбудзецца ў Мінску 10-12 снежня 2003 года, «Міжкультурны дыялог: нацыянальна-культурнае і духоўнае развіццё Беларусі ва ўмовах глабалізацыі». Камітэту праблемы, якія выносяцца на абмеркаванні, аўтар праекта, дырэктар ННАЦІмя Ф.Скарыны Любоў Уладзікоўская-Каналынік.

Мэта нашага праекта — распрацоўка асноўнай стратэгіі нацыянальна-культурнага і духоўнага развіцця Беларусі ў кантэксце глабальных працэсаў. Мы павінны зрабіць аб'ектыўны, навуковы аналіз сучасных тэндэнцый у сферах нацыянальна-культурнага і духоўнага жыцця Беларусі ў сусветным кантэксце і прапанаваць сістэму мер, накіраваных на ўстойлівае развіццё беларускай нацыі, што дазволіць выпрацаваць тэхналогію рэалізацыі аптымальнага сцэнарыя сацыякультурнага развіцця Беларусі.

На абмеркаванні выносяцца наступныя праблемы:

- сацыякультурны кантэкст феномену глабалізацыі,
- духоўныя ідэалы і сацыяльныя трансфармацыі: беларускае грамадства ў міжцывілізацыйнай перспектыве,
- роля сацыякультурнай экспертызы ў нацыянальным развіцці,
- інтэлігенцыя: праблема кансалідацыі грамадства,
- захаванне нацыянальнай ідэнтычнасці ў супольнасці аб'яднанай Еўропы,
- беларуская нацыянальная культура і геапалітычныя працэсы,
- міжмоўнае ўзаемадзеянне ў эканамічнай перспектыве,
- мова як сродак нацыянальнай самаідэнтыфікацыі і формы яе быцця ў пераходных грамадствах,
- нацыянальная ідэя — мінулае ці будучыня?

ЗАПРАШАЕМ ЗАЦІКАЎЛЕННЫХ ДА ДЫСКУСІІ. 206-57-97, 220-93-50.

КАНТАКТЫ І ДЫЯЛОГІ

ВЕСТКІ МІЖНАРОДНАЙ АСАЦЫЯЦЫІ БЕЛАРУСІСТАЎ. № 18

Хроніка падзей

Канферэнцыя, прысвечаная Уладзіславу Сыракомлі

29-30 верасня ў Мінску і Любані адбылася Міжнародная навуковая канферэнцыя, прысвечаная 180-годдзю з дня нараджэння польскага і беларускага паэта і этнографа Уладзіслава Сыракомлі (Людвіка Кандратовіча). Ладзілі яе Інстытут літаратуры імя Янкі Купалы НАНБ, Любанскі райвыканкам, Міжнародная асацыяцыя беларусістаў, іншыя арганізацыі і ўстановы.

З дакладамі, паведамленнямі і прывітаннем выступілі на канферэнцыі звыш 20 навукоўцаў і дзеячаў культуры. У іх ліку — дырэктар Польскага інстытута ў Мінску Цэзары Карпінскі, прафесар Варшаўскага ўніверсітэта Аляксандр Баршчэўскі, доктар сацыялогіі Алена Глагоўская з Гданьска. Удзельнікі наведалі Смольгаўскую сярэдняю школу імя Уладзіслава

Сыракомлі Любанскага раёна, адкрылі там юбілейны памятны знак і мемарыяльны музейны пакой, пасадзілі імянную рабінавую алею. Урачыста прайшло пасяджэнне ў Любані, якое адкрыў старшыня райвыканкама Валерый Грыбануў.

Больш падрабязна пра канферэнцыю будзе расказана ў дваццатым выпуску "Вестак". Там жа будуць змешчаны некаторыя матэрыялы.

Куды ў вайну вывезены беларускія каштоўнасці?

З Трэціх міжнародных кнігазнаўчых чытанняў

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі прайшлі Трэція міжнародныя кнігазнаўчыя чытання "Кніга Беларусі: Поваязь часоў".

Адкрыў чытанні дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Раман Матульскі. З прывітаннем ад Міністэрства культуры выступіў Тадэвуш Стружэцкі, ад Пасольства Рэспублікі Польшча ў Рэспубліцы Беларусь — Мар'ян Семаковіч, ад Дэпартамента па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі — Васіль Чэрнік.

Усяго ў чытаннях прынялі ўдзел звыш 60 кнігазнаўцаў, у тым ліку вучоныя з ЗША, Польшчы, Расіі. Першай на пленарным пасяджэнні выступіла з дакладам намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Людміла Кірухіна. Яна прыгадала, што цяпер у сховішчах галоўнай бібліятэкі краіны знаходзіцца звыш 8 мільёнаў адзінак захавання, з іх каля паўтара мільёна — на замежных мовах. З 1993 года тут фарміруецца электронная база звестак. Паступова бібліятэка становіцца хавальніцай універсальнай памяці нацыі. Паводле Л.Кірухінай, гэтай памяці нанесена непапраўная шкода ў апошнюю вайну, калі акупантамі было вывезена каля 80 працэнтаў даваенных фондаў. Далёка не ўсе з іх удалося ўзнавіць ці рэканструяваць. Няпоўныя беларускія зборы Скарыніны. За рубяжом знаходзяцца бібліятэкі (або іх каштоўныя часткі) Радзівілаў, Храптовічаў, Гутэн-Чапскіх.

Сапраўды сенсацыйным быў даклад доктара Патрыцыі Кенэдзі Грымстэд (ЗША), ганаровага сябра многіх інстытутаў і ўніверсітэтаў. Засноўваючыся на знойдзеных архіўных дакументах, яна адказала на пытанні, куды, калі і ў якой колькасці вывозіліся кніжныя скарбы з Беларусі ў час акупацыі: у кастрычніку 1943 года ў Германію быў адпраўлены адзін вагон з рарытэтамі са збораў Радзівілаў, у пачатку 1944 года — 15 вагонаў з кнігамі тагачаснай Дзяржаўнай бібліятэкі БССР і адзін вагон — з радзівілаўскімі кнігамі, у красавіку таго ж года — 17 вагонаў з Мінска і чатыры — з Магілёва. Усе яны засяроджваліся ў адным месцы — горадзе Ратэнаў і навакольных замках (цяпер Раціўж, Польшча) як адзіная "Weissruthenische Bücherel". Далёка не ўсе было адшукана і вернута назад. Затое, па словах П. Грымстэд, пасля вайны ў Беларусь часткова трапілі кнігі з Турнеўскай, Пятлюраўскай і Польскай бібліятэк у Парыжы, якія былі вывезены ў Германію ведамствам

Розенберга. У працяг распачатай гаворкі прафесар Адам Мальдзіс спыніўся на праблемах рэзтывуцыі вывезеных кніг, падкрэсліўшы, што яна павінна найперш засноўвацца на добрай волі краін, не нагадваць "забіццё мяча ў адны вароты". Докладчык ахарактарызаваў сем зборнікаў "Вяртанне" і змест васьмага, які здадзены ў выдавецтва. Ад прыватных апісанняў мяркуецца перайсці да складання каталогаў выяўленых і нявыяўленых страт (кніжных, архіўных, музейных).

Кандыдат юрыдычных навук, намеснік начальніка спецыяльнай кафедры Інстытута нацыянальнай бяспекі Рэспублікі Беларусь Ірына Петрык прысвяціла свой даклад прававому рэгуляванню перамяшчэння дакументальных помнікаў праз мятную граніцу нашай краіны. Усяго, па яе словах, у Беларусі знаходзіцца на ўліку (у дзяржаўным спісе) сем тысяч адзінак рухомага фонду, але некаторыя з іх — цэлыя калекцыі (скажам, у Нацыянальнай бібліятэцы лічыцца ўсяго 26 адзінак). Яны не могуць быць вывезены за мяжу. Аднак многа каштоўнасцей знаходзіцца ў храмах, прыватным уладанні. Вываз (бестэрміновы або часовы) тут магчымы толькі паводле заключэння экспертаў, па дазволу ўпраўленняў культуры. Контрабанда культурных каштоўнасцей у нас караецца, але пры вартасці яе звыш 14 тысяч долараў. Таму ў нас з 1998 года і не было ніводнага выпадку пакарання. А на расійскіх мятах такіх выпадкаў многа, таму што там кошт контрабанды не мае значэння. І. Петрык лічыць, што такое ж заканадаўства павінна дзейнічаць і ў нас.

Доктар гістарычных навук, супрацоўнік Музея кнігі Расійскай дзяржаўнай бібліятэкі Таццяна Даўгадрова расказала на пленарным пасяджэнні пра стварэнне каталогаў збораў Нямецкага музея кнігі і шрыфтоў (Лейпцыг), якія цяпер захоўваюцца ў Маскве.

На чытаннях працавалі секцыі "Гісторыя беларускага кнігадрукавання. Мастацтва кнігі", "Беларускія гістарычныя кнігазборы ў часе і прасторы", "Старая кніга і новыя тэхналогіі: праблемы суіснавання". Удзельнікі маглі пазнаёміцца з багатай тэматычнай выставай.

Таццяна РОШЧЫНА, бібліяграф, сябар камітэта ГА "Маб".

Прысутнасць беларускай культуры ў свеце

Выдадзена ў Расіі, прысвечана Беларусі і беларусам

Дасведчана, канструктыўна, сенсацыйна

Адрэцэнзаваць кнігу Мікалая Зяньковіча "Чыя Беларусь? (Граніцы, спрэчкі, крыўды). Колькі разоў Беларусь уваходзіла ў Расію?", выдадзена ў Маскве, было нялёгка. І справа не ў тым, што доўга не ўдавалася яе купіць: прыедзеш паводле бібліяграфіі, якую змяшчае "Наша ніва", а кнігі ўжо і след прастыць.

Мікалай ЗЯНЬКОВІЧ.

Урэшце падказалі: ёсць на другім паверсе Палаца спорту, там шырока прадстаўлена прадукцыя маскоўскіх і пеярбургскіх выдавецтваў... Кніга чыталася, як кажуць, на адным дыханні. Часцей за ўсё выклікала згоду, жаданне цытаваць, асабліва там, дзе ўводзіліся ва ўжытак невядомыя раней, засакарчаныя матэрыялы. Часам — нягледу на жаданне нешта ўдакладніць, бо не ўсе дакладна бачыцца з Масквы, нешта здаецца, калі жывеш у Мінску, складаней, не ўсё ўкладваецца ў выбраную аўтарам схему.

Галоўная цяжкасць заключалася ў тым, што, калі я прачытаў кнігу і падлічыў адкрэсленае для цытавання, зразумеў: такі пераказ заняў бы з дзiesiąткі газетных старонак. Значыць, трэба ісці іншым шляхам. Найперш — параць якому мінскаму выдавецтву перавыдаць кнігу (у арыгінале ці беларускім перакладзе). Або якому гістарычнаму часопісу перадрукаваць (вядома, са спасылкай) самыя цікавыя дакументы. У сваіх жа нататках — засяродзіцца на галоўным.

А каб чытач рэцэнзіі лепей зразумеў, пра што пойдзе гаворка, прывяду, мусіць, выдавецкую анатацыю, змешчаную на апошняй старонцы вокладкі побач з фатаграфіяй аўтара: "Пісьменнік і гісторык Мікалай Зяньковіч — відны прадстаўнік літаратуры факта" ў сучаснай Расіі, вядомы сваімі дакументальнымі расследаваннямі патаемных спружын савецкай і найноўшай рускай гісторыі. У Маскве выходзіць яго збор твораў у 20 тамах. У Балгарыі заканчваецца выданне збору твораў у 8 тамах, у Кітаі завяршаецца выпуск калекцыі ў 5 тамах".

І тут я адчуў винаватасць: такі папулярны ў свеце аўтар-беларус, а пра яго ледзь не першы раз чую. Не ўключылі яго мы ў бібліяграфічны даведнік "Беларускія пісьменнікі", дзе ёсць таксама ўраджэнцы Беларусі, якія жывуць у Маскве, пішучы на рускай мове. Прамінулі ў даведніку "Беларусы і

ўраджэнцы Беларусі ў памежных краінах". Не прамінуць бы ў новым, істотна дапоўненым перавыданні. Трэба запоўніць адпаведную картачку...

Аднак вярнуся да цытавання анатацыі: "Для выдавецтва "МК-Пэрыёдыка" прызнаны майстар дакументальных палотнаў Мікалай Зяньковіч распрацаваў новы праект "Дзяржаўныя таямніцы". У гэтай серыі выдавецтва плануе выпусціць шэраг новых кніг М. Зяньковіча, а таксама іншых вядомых аўтараў. Кнігі гэтай серыі некаму здадуцца нязвычайна мулкімі, а некаму нават крыўднымі. "Што ж, такая асаблівае жанру, у яким я працую. Асаблівае гэтая — верагоднасць факта", — кажа аўтар.

Першай у новай серыі "Дзяржаўныя таямніцы" выходзіць яго кніга "Чыя Беларусь?" Чаму Расія адштурхоўвае Беларусь, якая хоча да яе далучыцца? Ці

энцыклапедычныя звесткі. Акцэнт у вагу на тым, што адрознівае беларусаў ад іншых народаў. Напрыклад, на тым, што "напэўна, гэта адзін з самых феноменальных і нешматлікіх у гісторыі выпадкаў, калі мова некарэннай меншасці стала сродкам паразумення ўсяго насельніцтва", што ў нас "пераважная частка газет, часопісаў, кніг — таксама на роднай мове дзiesiąты долі некарэннага насельніцтва". Адну з прычын гэтага аўтар бачыць у тым, што сённяшняе жыццё беларускіх гарадоў — гэта ўчарашняе вясцоўца, якія, перасяліўшыся, не засталі там уласных развітых культурных традыцый, а толькі рускія, польскія ці яўрэйскія. Адсюль і нешматлікасць недэнацыяналізаванай эліты. Адсюль і слабая вядомасць у свеце. "Да гэтага часу сёй-той у Маскве цымяна ўяўляе, што беларусы — гэта асобная, самастойная нацыя, якая дала Расіі нямала гучных імён" (с. 8). Пэралічыўшы частку з гэтых імён, аўтар згадвае, што нават звычайную бульбу беларусы пачалі вырошчваць значна раней, чым рускія сяляне.

Хочацца прывесці з першага раздзела яшчэ адну цытату, як мне здаецца, прычынова важную. Беларусі даецца такая характарыстыка: "Яна маленькая рэспубліка і не прэтэндуе на нейкае асаблівае месца ў сусветнай супольнасці. Яе цалкам задавальняе роля нейтральнай, бяз'ядзернай, замужнай краіны, якая не ўмешваецца ў праблемы сусветнай палітыкі. Гэта справа звышдзяржаў, ваяўнічых нацый. Беларусы — народ мірны, спакойны, разважлівы, нават, відаць, занадта ціхі і рахманы. Ён не мае ваўнічасці, уласцівай усходняму сусвету. Беларусам чужога не трэба, яны не прэтэндуецца на сусветнае панаванне. Беларусы жадаюць жыць, як у Швейцарыі" (13).

У наступным раздзеле "Чамадан — вакзал — Расія?" аўтар задумваецца над пытаннем, чаму — у адозненне ад іншых постсавецкіх краін — прадстаўнікі рускай дыяспары ў Беларусі (а гэта пераважна перасяленцы-рабочыя і каля 600 тысяч ваенных-пенсіянераў, якія пражываюць некампактна) не пакідаюць яе па нацыянальных матывах. "Адусюль вядуць бежанскія сцяжыны, акрамя, бадай, Беларусі" (17). Гэта адзіная краіна СНД, дзе няма арганізаваных тэрытарыяльных абшчын рускай меншасці, дзе не паступаюць скаргі на нацыянальныя крыўды. Чаму? Ды таму, што "ад пагаршэння жыцця пакутуюць у аднолькавай меры ўсе жыхары — і карэнныя, і некарэнныя". А чаму рускія месцам жыхарства выбіраюць Беларусь? На гэтае пытанне даюць адказ параграфы "Геаграфічнае становішча" (цэнтр Еўропы!), "Клімат", "Прырода", "Тэрыторыя", "Шчыльнасць насельніцтва", "Умовы жыцця", "Умовы працы", "Працягласць жыцця" і "Добрыя людзі". Затым аўтар кідае слушны папрок прадстаўнікам абшчын: "Бясспрэчна, што рускія, якія валодалі 6 беларускай мовай, хаця размаўляючы на бытавым узроўні, адчулі б сябе больш упэўнена. Таму што, дзякуючы мове, яны спасціглі б іншы ўзровень мыслення. Веданне чужой мовы садзейнічае таксама пераадоленню недаверу, неразумення" (26).

Ад сучаснасці аўтар пераходзіць да далёкай мінуўшчыны, задаецца пытаннем: "Ці былі канфлікты паміж беларусамі і рускімі?" І, не прырошваючы гісторыі, адказвае: так, былі. Не зусім гладка ішло ўключэнне

былі канфлікты паміж беларусамі і рускімі ў мінулым? Колькі разоў уваходзіла Беларусь у Расію? Хто перашкаджае іх новаму аб'яднанню?"

Змест кнігі, зразумела, значна шырэйшы за анатацыю. Перад намі — своеасаблівы падручнік беларускай гісторыі, разлічаны на рускага чытача (як у Расіі, так і ў Беларусі), які мае пра яе вельмі цымянае, прыблізнае ўяўленне, скажонае ранейшымі стэрэатыпамі, імперскімі і савецкімі (крышчы раней нешта падобнае зрабіў у Маскве Уладзімір Бутрамеў сваім займальным эсэ "Карона Вялікага княства").

Як відаць з аўтарскай прадмовы "Кніга, якую я буду дапісваць усё жыццём", першапачатковым заказчыкам тэксту быў міністр нацыянальнай палітыкі Расіі Вячаслаў Міхайлаў. Неяк ён пазваніў М.Зяньковічу і сказаў: "Мікалай Аляксандравіч, ствары невялікую запіску аб гісторыі Беларусі. Ты ж беларус. Хто цяпер лепш за цябе гэта зробіць?" А адным з першых чытачоў кнігі стаў генерал КДБ Ваіф Гусейнаў, цяпер дырэктар Інстытута стратэгічных ацэнак і аналізу ў Маскве. Ён пазваніў позна ноччу і даў такую ацэнку: "Я шмат чаго не ведаў... Ніколі не думаў, што ў Беларусі такая гісторыя... Ты зрабіў вялікую справу..."

Дык якая ж яна, наша гісторыя, калі глядзець з маскоўскай аддаленасці? Першым раздзелам аўтар праводзіць своеасаблівы "лікбез": "Колькі іх? Хто яны і адкуль?" Прыводзіць, суміруючы і багульняючы,

Прысутнасць беларускай культуры ў свеце

Выдадзена ў Расіі, прысвечана Беларусі і беларусам

Пачатак на 5-й стар.

не Полацкага і Тураўскага княстваў у Кіеўскую Русь (хоць гэта, здаецца мне, ужо іншая тэма гаворкі). Была бітва пад Оршай 1514 года. Разыходзіліся інтарэсы Маскоўскай дзяржавы і Вялікага княства Літоўскага, дзе "беларуская мова з'яўлялася не толькі мовай велікакняжацкага двара і канцылярыі, але і мовай усёй феадалнай знаці". Грунтоўна, у многім па-новаму расказваецца ў кнізе пра падзеі Рэчы Паспалітай, паўстанні XIX стагоддзя, утварэнне БНР і БССР, беларусізацыю 20-х гадоў і рэпрэсіі 30-х, падзеі другой сусветнай вайны, аднаўленне гаспадаркі і атрыманне незалежнасці, якая "проста звалілася на беларусаў, калі адбыўся развал Савецкага Саюза".

Але пералічаныя факты гісторыі, падводзіць аўтар чытача да такога вываду, не павінны нараджаць нейкія комплексы, вясці да паспешлівых рашэнняў і абалуванняў. Датычыцца гэта і сённяшніх інтэграцыйных працэсаў. Хочацца прывесці яшчэ адну цытату з кнігі, з яе раздзела "Чацвёртае ўваходжанне Беларусі ў Расію": "На жаль, у большасці расіян быццё павярхоўнае, спрощанае ўяўленне пра гісторыю беларускага народа. Многія лічаць, што беларусы ніколі не жылі жыццём самастойнага арганізма, што яны заўсёды прымалі рускую прысутнасць як нейкую дадзенасць. Цяпер мы пераканаліся, што сярод розных плыняў грамадска-палітычнай думкі ў Беларусі існавала (прытым многа вякоў падряд) ідэя нацыянальнай самабытнасці. Іншая справа, што рэалізавацца ёй не было дадзена ні ў Вялікім княстве Літоўскім, ні ў Рэчы Паспалітай, ні ў Расійскай імперыі і, як лічаць наодронтаўцы, ні ў СССР" (89).

Гаворачы пра сённяшняе беларускія цяжкасці, М.Зяньковіч указвае як на агульныя для постсавецкай прасторы, так і мясцовыя, спецыфічныя (неспрыяльная дэмаграфічная структура, "нябачаная для іншых краін канцэнтрацыя Узброеных Сіл былой Савецкай Арміі", вынікі чарнобыльскай катастрофы) фактары. Бачыць як мінусы, так і плюсы ("ступень кіруемасці эканомікай вышэй") і параўнанні з Расіяй. Крытыкуе маскоўскі друк і асобных палітыкаў за неразумнае беларускіх рэалій, стварэнне падстаў "для русафобіі".

Асаблівую каштоўнасць маюць, як ужо гаварылася, архіўныя дакументы, што ўпершыню ўводзяцца аўтарам у навуковы ўжытак. Гэта ўрыўкі з паказанняў 1930 года былога наркама земляробства БССР Д. Прышчэпава (характарызуючы Янку Купалу, ён называе яго "барометрам беларускай інтэлігенцыі"), акадэміка С.Некрасэвіча (у таго пазт стаў ужо "яркай фігурай беларускага контррэвалюцыйнага нацыянал-дэмакратызму") і самога Купалы. Як дэтэктыўна гісторыя, чытаюцца матэрыялы (каля 50 старонак тэксту) чацвёртага пленума ЦК КПБ 1953 года, калі пасля рашэння Малянкова, Берыі і Хрушчоўа спрабавалі замяніць беларускае кіраўніцтва, распачаць "другую беларусізацыю". Але якраз у час пасяджэння Берыя быў арыштаваны, сітуацыя рэзка змянілася. У выніку Міхаіл Зямлянін вярнуўся ў Маскву, а Мікалай Патолічаў застаўся на чале ЦК КПБ. Сярод гэтых матэрыялаў трэба вылучыць невядомое раней выступленне Якуба Коласа. Дакументы далаўняюцца ўспамінамі самога М.Патолічава, прадстаўленыя яго дачкой аўтару. М.Зяньковіч знайшоў і апублікаваў (няхай ва ўрыўках) выступленні

М.Аўхімовіча на чэрвеньскім (1957) пленуме ЦК КПСС (з тэксту вынікае, што гэта сам Малянкоў у час прыезду ў Беларусь даў указанне збіваць на допытах З. Жылуновіча, а ў 1938 годзе сапраўды рыхтаваўся арышт Купалы і Коласа).

Да пераліку можна дадаць новыя дакументальныя сведчанні пра эвакуацыю маёмасці ў 1941 годзе, партызанскі рух, трагедыю ў Хатыні, цкаванне Сяргея Прытыцкага і Васіля Купрэвіча, забойства ў Мінску С.Міхалюка і В.Галубова. Абсалютна новымі для мяне былі звесткі аб спробе М.Хрушчоўа далучыць у верасні 1939 года да Украіны частку Заходняй Беларусі ад Брэста да Баранавічаў ці спробе стварыць у 1944 годзе Полацкую вобласць у складзе... Расійскай Федэрацыі (І. Сталін змяніў ранейшае рашэнне толькі пасля таго, калі П. Панамарэнка сказаў яму, што "Полацк у свядомасці беларусаў, асабліва інтэлігенцыі, з'яўляецца старадаўнім цэнтрам беларускай культуры"). Урэшце, у "Дадатку" змешчаны сенсацыйныя матэрыялы "Беларусь і ГКЧП", "Пагадненне ставіць крыж на Савецкім Саюзе" (з выступленняў на сямэй сесіі Вярхоўнага Савета Беларусі 1991 года).

Калі ж гаварыць пра тое, што выклікала нязгод у кнізе, то найперш гэта месцы, дзе расказваецца пра дзейнасць грамадскай камісіі "Вяртанне", якую мне давалася ўзначаліць, пра нашы спробы вярнуць з Масквы выданні Скарыны, іншыя каштоўнасці (маўляў, Б.Ельцын тут паспяшаўся, нешта абяцаючы А. Лукашэнку). Мы разумеем, што юрыдычныя падставы гаварыць аб рэзтытуцыі ў нас не заўсёды ёсць. Але мы спадзяемся на добрую волю кіраўнікоў, узаемакарысны абмен і звычайную логіку. Урэшце, мы цяпер ставім пытанні не столькі пра вяртанне, колькі пра выяўленне і сумеснае выкарыстанне, супольную спадчыну. Не пераканаў мяне і падраздзелчык "Курпацкая загадка", дзе ўся справа названа "фальсіфікацыяй". Звычайна аўтар, імкнучыся быць максімальна аб'ектыўным, побач з аргументамі выкладае і контраргументы — вывады рабі, чытач, сам. А тут — адступленне ад правіла: прыведзены толькі аргументы аднаго боку.

Якое ж значэнне мае для нас праца М.Зяньковіча ў цэлым? У мінулым нумары газеты была змешчана мая рэцэнзія на кнігу люблінскага даследчыка Рышарда Радзкіка — пра погляд на беларусаў і Беларусь, так сказаць, з польскага боку. Існуюць арыгінальныя погляды на беларускую гісторыю Райнера Лінднера — з нямецкага боку, Дэвіда Мэрплза — з амерыканскага. А тут — погляд з Масквы, няхай і беларуса. Усе яны нібы адвображэнні ў лустэрку. Усе яны набліжаюць нас да ўласнага аб'ектыўнага адлюстравання мінулага. Бо мы ўсё яшчэ ставімся да мінулага суб'ектыўна, вылучаючы з яго нешта зададзенае: або толькі сацыяльнае, або толькі нацыянальнае. А, мусіць, пара бачыць і тое, і другое.

Адам МАЛЬДЗІС.

**УКЛАД БЕЛАРУСАЎ
У РАЗВІЦЦЕ СІБІРЫ
У "Голасе Радзімы" наведаная
ляся ўжо, што група беларускіх і расійскіх вучоных атрымала супольную прэмію за кнігу "Нарысы гісторыі беларусаў у Сібіры ў XIX-XX стст.", падрыхтаваную Інстытутам гісторыі Сібірскага аддзялен-**

ня Расійскай акадэміі навук і Інстытутам гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і выдадзена ў Новасібірску ў 2001 годзе. Але самой кнігі ў нас не было. Нарэшце ці не адзіны ў Беларусі яе экзэмпляр удалося пазычыць у Інстытуце гісторыі НАНБ. Цяпер можна пра гэтае выданне расказаць падрабязней.

Усяго над калектыўнай манаграфіяй сібірскіх і беларускіх вучоных працавала 18 аўтараў. У ёй пяць раздзелаў: "Гістарыяграфічны і тэарэтычныя аспекты беларускай міграцыі", "На зямлі і ў гарадах Расіі — з надзеяй на лепшую долю", "Беларуская радаслоўная сібіракоў", "Плячом да пляча праз ваенныя цяжкасці", "Беларусь і Сібір: актывы ўзаемадзеяння ў мінулым, сучаснасці і будучыні".

Адкрываецца кніга прадмовай беларускага акадэміка Ф. Лавіча і расійскага В. Малодзіна. Яны падкрэсліваюць, што сённяшні тэхніканамічны патэнцыял Сібіры — гэта вынік стваральнага ўзаемадзеяння, якое фарміравалася на працягу, па меншай меры, чатырох стагоддзяў, з часоў Ермака, намаганнямі этнічна шматаблічнага прышлага і мясцовага насельніцтва велізарнага субкантынента. Сюды з беларускіх зямель трапілі палонныя розных войнаў, сасланыя ўдзельнікі паўстанняў і рэвалюцыйных падзей, урэшце, добраахвотныя перасяленцы, якім на радзіме несталося зямлі, якіх прываблівалі сібірскія прасторы. Па меры росту колькасці прышлага насельніцтва, гаспадарчага асваення Сібіры адбывалася ўзаемнае духоўнае ўзабагачэнне, у якім "нязменна прысутнічаў беларускі струмень". Беларускі вектар гэтага руху ўзнік адначасова з рускім, а "па адноснай велічыні да колькасці насельніцтва этнічнай радзімы беларусаў" быў нашмат больш значным. Праўда, у апошні час беларускае насельніцтва старэе, адбывае на гістарычную радзіму. Але ўсё ж захоўвае ранейшыя традыцыі, звычкі, песні і казкі. У апошні час актывізуецца аб'ядноўваецца ў супольнасці, вылучае са свайго асяроддзя выдатных людзей. Аўтары прадмовы называюць імёны акадэмікаў В.Капцога і А.Трафімука, гідрабудаўніка А.Гіндзіна, будаўніка БАМа П.Глухаторанку, кранаўшчыка В.Місочэнку, мантажніка П.Петравецкага, тынкоўшчыка Л.Грыбанова і іншых, для якіх "Сібір была і застаецца радзімай, не менш любімай, чым Беларусь".

Сярод ссыльных і перасяленцаў з беларускіх зямель спачатку пераважалі "служылыя людзі" і шляхта, якую называлі баярскімі дзецымі або казакамі "літоўскага спісу", а потым

"польскімі выведзцамі". У другой палове XIX стагоддзя сталі пераважаць сяляне (разглядаюцца этапы іх міграцыі — у асноўным па звестках перапісу 1897 года). Даследуюцца іх культура земляробства і жывёлагадоўлі, сямейныя адносіны. Прыемна адзначыць, што ў кнізе шырока выкарыстаны працы беларусістаў Валянціна Грыцкевіча і Алеся Баркоўскага, робяцца спасылкі на "Кантакты і дыялогі".

Цікава, што працэсы беларусізацыі, якія ў 1920-я гады ахапілі БССР, закранулі таксама беларусаў Сібіры. Письменнікі А.Дудар і А.Вольны склалі дзеля гэтага нават спецыяльную праграму-зварот. Нацыянальна-культурнае абслугоўванне беларусаў-перасяленцаў добра было наладжана, да прыкладу, у Томскай акрузе. У 1930-я гады сітуацыя змянілася. У Сібір накіроўваліся многія ахвяры рэпрэсіі, сярод якіх былі і беларускія письменнікі.

Перспектывы захавання нацыянальнай самабытнасці беларусаў Сібіры разглядаюцца ў пятым, апошнім раздзеле кнігі. Там жа гаворыцца аб супрацоўніцтве ў галіне навукі, культуры, канкрэтным укладзе беларусаў у сацыяльна-эканамічнае развіццё пасляваеннай і сённяшняй Сібіры. Называюцца асноўныя асяродкі сучаснай беларускай дыяспары. Ізноў сустракаюцца добра знаёмыя чытачам нашай газеты прозвішчы: А.Рудакоў, В.Галуза, В.Шугля, А.Баркоўскі і іншыя.

Кнігу, безумоўна, упрыгожылі ілюстрацыі. У адной іркуцкай "Маланцы" іх колькі змешчана! Але, відаць, тут перашкодзілі фінансавыя цяжкасці. Як і ў выданні кнігі большым тыражом (500 экзэмпляраў — малавата).

Валянціна ГРЫШКЕВІЧ.

Дапаможнік па правадзены беларускіх свят

Нашы суайчыннікі з Іркуцкай вобласці, аб'яднаныя ў Таварыства Беларускай культуры імя Яна Чэрскага, у апошнія гады збіраюцца, каб разам святкаваць Каляды, Купалле і іншыя каляндарныя святы. Арганізатарам іх звычайна выступае старшыня таварыства гісторык Алег Рудакоў.

Каб аблячыць падрыхтоўку да свят, А.Рудакоў выдаў сёлета ў Іркуцку другім выданнем метадычны дапаможнік для сцэнарыстаў і арганізатараў беларускіх каляндарных абрадавых свят. У кніжцы — чатыры раздзелы, прысвечаныя чатыром порам года: зіме, вясне, лету і восені. Даюцца кароткія этнаграфічныя даведкі пра святы, прыводзяцца беларускія песенныя тэксты.

Найбольш увагі і месца ўдзяляецца Калядам: апісваецца сам абрад, надрукаваны яго сцэнарый, а таксама сцэнарый "Калядавання па хатах", сцэнка "Калядная варажба", чатыры народныя песні. Затым ідуць "Жаніцца Цярэшкі", "Гуканне вясны", "Сёмуха", "Купалле". Заканчваецца кніжка раздзелам пра асенні "Дзядзь" і "Пасляслоўем", дзе выказваецца надзея на водгук чы-

тачоў, атрыманне інфармацыі з месцаў.

Кніжка выдадзена дзякуючы фінансавай падтрымцы ААТ "Сібрэ-гінбанк".

Тамара ШКУРКА

**Даведнік пра
беларускія архівы
Стараннямі Расійскага дзяржаўнага гуманітарнага ўніверсітэта (Масква), Камітэта па архівах і справаводству пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь (Мінск), Яўрэйскай тэалагічнай семінары Амерыкі (Нью-Йорк) і Інстытута яўрэйскіх даследаванняў (Нью-Йорк) сёлета ў Маскве выйшаў грунтоўны даведнік "Дакументы па гісторыі і культуры яўрэй у архівах Беларусі".**

Фактычна тэматыка даведніка значна шырэйшая, чым яго назва. У ім можна знайсці вельмі патрэбныя гісторыкам, краязнаўцам і проста аматарам даўніны звесткі пра ўсе архівы нашай краіны: нацыянальныя, абласныя, заныльныя, пра рукапісныя зборы ў акадэмічных інстытутах, музеях, зборы грамадскіх аб'яднанняў. У кожным сховішчы названы фонды, якія маюць дачыненне да гісторыі яўрэйскай супольнасці ў Беларусі.

У "Прадмове" да даведніка (адзін з яе аўтараў — беларус Эдуард Савіцкі) указваецца, што ён працягвае серыю выданняў праекта "за засваенні пісьмовай спадчыны яўрэйскай, якая захоўваецца ў архівах Расіі, Украіны і Беларусі". Аналагічны даведнік па архівах Масквы пабачыў ужо свет у 1997 годзе. У прадмове называюцца найбольш значныя сховішчы за межамі нашай краіны (Вільнюс, Варшава, Нью-Йорк, Іерусалім), дзе таксама захоўваюцца матэрыялы па гісторыі беларускага яўрэйства. Змешчаны кароткі нарыс В. Купавецкага "Яўрэі ў Беларусі", які пачынаецца напамінам пра тое, што першыя верагодныя звесткі аб прысутнасці гэтай этнічнай супольнасці на беларускай зямлі сягаюць да часоў Вітаўта, калі былі выдадзены першыя прывілеі на пасяленні мігрантаў у Брэсце і Гродне (1388—1389). Сцісла выкладзеная ў нарысе, напоўненая драматычнымі і трагічнымі момантамі гісторыі яўрэйства ў Беларусі, несумненна, з цягам часу ператворыцца ў фундаментальную працу, калі будучы шырока выкарыстаны дакументы, указаны ў даведніку.

Работу даследчыкаў аблегчаць змешчаныя ў канцы кнігі "Указальнік арганізацый, устаноў, з'ездаў, нарад і перыядычных выданняў", "Указальнік імён", "Указальнік геаграфічных назваў", "Назвы на рускай і польскай мовах розных структур, якія існавалі ў Заходняй Беларусі ў 20—30-я гг. XX ст.". Шкада толькі, што даведнік практычна недаступны беларускім даследчыкам (пры тыражы 1 000 экз.). Адзіны асобнік, які ўдалося знайсці, каб напісаць гэты водгук, быў пазычаны ў нашым Камітэце па архівах і справаводству.

Татьяна ПЯТРОВІЧ,

супрацоўніца Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы НАНБ.

ВАСІЛЬ ЕЎДАКІМАЎ З АНГЛІ

Упершыню ўбачыла гэтага чалавека нядаўна на вечарыне, прысвечанай 50-годдзю Уладзіміра Арлова, там ён вітаў юбіляра і пару слоў сказаў пра беларускую суполку, якой кіруе ў Англіі. Мы сустрэліся назаўтра перад самым яго ад'ездам дадому, хоць там, у Англіі, збіраючыся ў Беларусь, ён, пэўна, сказаў жонцы і дзецям: "Еду дадому". Бо тут, у Мінску, як кажучы, закапаны пупочак, сюды цягне, і хочацца больш ведаць пра тых змены, што адбываюцца на Бацькаўшчыне.

— Спадар Васіль, вы адразу ўразлі мяне сваёй добрай беларускай мовай. Яна родная для вас?

— Не зусім. Першая мова, на якой я пачаў размаўляць ад нараджэння, была расійская, бо нарадзіўся я ў Мінску ў савецкі час, калі мала хто ў горадзе карыстаўся роднай мовай. Тут прайшлі юнацтва і маладосць — на вуліцы Захарава. Але маці мая родам з Наваградка, і летам я звычайна бавіў час там, у бабулі, дзе гучала сапраўдная беларуская мова. Не такая, на якой пішуць пісьменнікі, а жывая мясцовая гаворка. Памятаю, калі маці ездзіла ў Наваградка без нас і, вяртаючыся, яшчэ працягвала аўтаматычна гаварыць па-свойму, нам было смешна яе чуць, бо ў гарадскім асяроддзі гэта было дзіва, ды і павагі да роднай мовы ніхто не прывіваў. Вобраз Беларусі ў мяне звязаны з Наваградкам, я лічу яго сваёй другой радзімай.

— Якім жа чынам лёс закінуў вас у Вялікую Брытанію і ў якія гады?

— У Вялікай Брытаніі ўпершыню я апынуўся ў 1990-м годзе. Тады я ўвогуле ўпершыню трапіў за мяжу, бо раней мяне проста не пускалі: я насіў доўгія валасы і бараду, лічыўся чалавекам не вельмі надзейным, і ў свой час мне не дазволілі наведваць радню ў Польшчы. Але прыйшла перабудова, пачаліся пэўныя кантакты, і я паехаў як турыст у Лондан. Там пазнаёміўся з навукоўцамі, правазнаўцамі, а яны мяне звялі з практыкуючымі юрыстамі...

— Вы юрыст па адукацыі, пэўна, у той час добра валодалі англійскай мовай?

— Так, я юрыст, але па-ангельску я тады не размаўляў добра, а камерцыйнага права ўвогуле не ведаў, але ж мне сказалі: "У вас яго ніхто не ведае, ніхто добра не размаўляе — навучыцца". Запрасілі спачатку на тры месяцы, потым на год, на тры, а потым прапанавалі: "Забывайся назаўсёды". Працаваць мне было цікава, набываў усё большы вопыт, шмат на што раскрыліся вочы. Я застаўся. Цяпер часта бываю на Беларусі, можна сказаць, праклаў паміж Англіяй і Беларуссю свой мост.

— А калі вы там засталіся, сям'я ў вас была?

— Я быў жанаты ў Мінску, пражыў з жонкай пяць гадоў, але дзяцей у нас не было. Мы засталіся сябрамі. А другую сваю жонку я сустрэў у Англіі, мы стварылі вельмі добрую сям'ю, на мой погляд.

— Раскажыце, калі ласка, больш падрабязна пра вашу сям'ю.

— Мая жонка — латышка, працавала ў амбасадзе Латвіі ў Лондане, дзе мы і сустрэліся на адным з прыёмаў. У нас чацвёрта дзеці, якіх яна называе літоўцамі, бо, па яе меркаванні, сумесь беларусаў з латышамі дае літоўцаў.

— На якой жа мове гавораць вашы "літоўцы"?

— Дзеці размаўляюць на латышскай мове, на беларускай, ведаюць рускую і англійскую, дачка зараз яшчэ і французскую ў школе вучыць.

— Як жа вам гэта ўдаецца? Дзеці ж яшчэ малыя, каб валодаць столькімі мовамі.

— Я не ведаю, як жонцы гэта ўдаецца.

— Хто па адукацыі ваша жонка?

— Яна філолаг, скончыла ў Рызе ўніверсітэт па спецыяльнасці "за межня мовы".

— А што ўяўляе сабой беларускае асяроддзе ў Англіі, актыўным удзельнікам якога вы з'яўляецеся?

— Па-першае, у нас дзве асноўныя арганізацыі ў Брытаніі — гэта Згуртаванне беларусаў Вялікай Брытаніі, якое існуе з 1946 года, і Англа-беларускае таварыства, старшынёй якога я маю гонар быць, яно існуе з 1954 года. Так што ў наступным годзе будзе наш юбілей — 50 гадоў, які мы збіраемся шырока адсвяткаваць. Абедзве арганізацыі маюць цікавую гісторыю, плённа працуюць. Мы стараемся больш прыцягваць англічан у нашу справу, і людзі цікавацца. Удалося стварыць і парламенцкую групу па адносінах з Беларуссю, мы з імі рэгулярна падтрымліваем сувязь.

— Калі ласка, пра гэта больш падрабязна.

— Яшчэ ў савецкі час, да перабудовы, у англійскім парламенце ствараліся групы ў падтрымку дэмакратыі і ўсталявання стасункаў з краінамі Балтыі. І яны апраўдалі сябе як добрыя формы работы. А ў падтрымку сувязей з Беларуссю такой групы не было, бо наогул мала звестак пра яе. Часам і не ведаюць, што такая краіна існуе. Мы працавалі ў гэтым накірунку, і воль больш за два гады таму ўдалося стварыць праз нашых сяброў-лордаў і членаў парламента групу, якая ўключае каля трыццаці чалавек з Палаты абшчыні і лордаў. Яны сочаць за сітуацыяй на Беларусі, выступаюць у парламенце з пытаннямі наконт узаема-

адносін з гэтай краінай, фармавання дзяржаўнай палітыкі. Мы іх запрашаем на нашы мерапрыемствы. І нас прымалі ў англійскім парламенце. Такім чынам, англійскія парламентарыі становяцца нашымі сябрамі і прыхільнікамі беларускай культуры, гісторыі. Сябрую з брытанскім амбасадарам у Мінску. Пазнаёміліся яшчэ да таго, як ён быў прызначаны на гэту пасаду, у нас у Англа-беларускае таварыстве. А ўчора я меў з ім гутарку, з якой відаць, што Беларусь яму вельмі падабаецца. Мне Беларусь прыйшла па душы, бо тут пачуваешся ў бяспецы, спакойна, ёсць добрыя ўмовы для культурнага жыцця", — сказаў ён на гэтай сустрэчы.

— Прыемна чуць. А што да

культурнага жыцця беларускага асяроддзя ў Англіі?

— Англа-беларускае таварыства ладзіць ад шасці да дзесяці мерапрыемстваў у год. Мы запрашаем час ад часу знакамітых людзей з Беларусі, дэманструем беларускія фільмы, рыхтуем пазытыўныя вечарыны (апошняя прысвечана Наталлі Арсенневай), юбілейныя вечарыны знакамітых людзей з Беларусі, запрашаем англічан, якія маюць пэўныя сувязі з Беларуссю, спраўляем Купалле і Каляды, святкуем Дзень волі, гадавіну Слуцкага паўстання і шмат чаго яшчэ. Ёсць дзве беларускія царквы ў Лондане — грэка-каталіцкая і праваслаўная, людзі ходзяць, там ёсць свае асяродкі.

— На Захадзе эмігранты больш гуртуюцца, пэўна, у храмах, а грамадскія арганізацыі маюць меншы ўплыў на іх? Як у беларусаў, што жывуць у Лондане?

— На мой погляд, беларусы ніколі не былі апантанымі рэлігійнымі людзьмі. Царква сапраўды нейкім чынам як бы клуб для беларусаў, аднак у нас няма падзелу па рэлігійных прыкметах. Часта праваслаўныя ходзяць да католікаў, католікі — да праваслаўных. Бог адзін. І мая сям'я, і я наведваем абодва храмы. Што да ўплыву, то царква з'яўляецца адным з цэнтраў беларускага жыцця, аднак я не

думаю, што галоўным.

— На вечарыне Арлова вы гаварылі пра тое, што заўсёды святкуеце Купалле, што ёсць моладзь, якая добра ведае гэта свята, рыхтуеца да яго і святкуе цікава. Дзе і як гэта звычайна адбываецца?

— Беларуская суполка мае пэўную маёмасць. На поўначы Лондана ў нас ёсць некалькі дамоў, за імі — сады. Там мы і збіраемся, палім вогнішча, скачам праз яго. Дзякуй Караліне Мацкевіч і іншым актывістам, якія ладзяць гэту цікавую дзёну. Дарэчы, Караліна кіруе і нядзельнай школай. У беларускую школу мае, напрыклад, дзеці ходзяць з большай ахвотай, чым у латышскую, бо там усё строга акадэмічна, парадак і дысцыпліна, а ў беларускай яны гуляюць, малююць, спяваюць, што ім вельмі падабаецца. Тое ж і на Купаллі — гульні, песні, весела. Мы прыходзім на свята ў народных строях (у каго яны ёсць, а мае шмат хто), робім пачастунак, водзім карагод з дзецьмі, спальваем ведзьму на агні. Непадалёк ёсць невялікая рэчка, мы ідзем туды пусіць вянкi. Народ дзівіцца з нас, бо нячаста можна ўбачыць людзей у народных строях, якія спраўляюць нейкія абрадавыя дзеі. У гэтым годзе

было 60-70 чалавек на Купаллі. Прыехалі беларусы з Оксфарда, Кембрыджа, я іх бачыў упершыню, яны дазналіся пра нас праз інтэрнэт, што было вельмі прыемна. Не хацелі разыходзіцца. І шмат англічан наведваецца на нашы свята.

— І Каляды святкуеце?

— Абавязкова. Летась і батлейка была для дзетак, якую прывезлі з Парыжа. Яе трымае Навумовіч. А наш Павел Шаўцоў адзін за ўсіх іграў — за казу, цара, чорта і іншых персанажаў. Дзеці былі ў захапленні. Яны і спяваюць, і загадкі загадваюць і адгадваюць, усе ў народных строях, гуляюць цудоўна. Нашы англійскія сябры — Вера Рыч і Гай Пікарда — таксама бяруць удзел у святкаванні Калядаў: чытаюць вершы, спяваюць.

— А ці ёсць традыцыя хадзіць па хатах з абрадамі калядання або шчадравання? Гэта ж такі вясклы карнавал!

— У тым кутку Лондана, дзе я жыву, чатыры хаты беларусаў стаяць побач — вось там мы ходзім. Праўда, аднойчы гурт зайшоў і да суседзяў-англічан, якія былі вельмі здзіўлены, але каляду давалі. Гэта наша моладзь ладзіць, пераапрацоўваюць у казу, мядзведзя, якіх вядзе мужык.

— Як жывуць там беларусы ў пайднёвым кутку Лондана, як вы казалі?

— У Англіі, наогул, прынята жыць у сваіх хатах на зямлі. Шматпавярховых будынкаў там не так і многа. Але некаторыя жывуць у кватэрах у цэнтры, праўда, іх няшмат. Беларусы зямлю любяць. Памятаю, я гасцяваў у былога старшыні Згуртавання беларусаў у Вялікай Брытаніі Зданковіча (ён ужо памёр), дык ён паказваў мне свой агародчык, які схаваў далей ад чужых вачэй, дзе вырошчваў агуркі, памідоры, цыбулю. У Англіі звычайна ля хаты пасаджаны трава і кветкі. А ён кажа: "Я ж не магу, каб зямелька гуляла, каб нічога не пасадзіць, вось плотам абгарадзіў і даглядаю".

— А ў вас як?

— А ў нас, як у англічан, — трава ды кветкі, дзеці бегаюць. Няма часу на агарод. Мару выспацца як след, бо часу хранічна не хапае. Бізнес, грамадскія абавязкі, сям'я...

— Але ж знаходзіце час і на творчасць, казаў Арлоў.

— Трошкі, як накіпіць, бяруся за пяро. І многія беларусы са звычайных сялянскіх сем'яў маюць цягу да пісьменніцкай творчасці, часам гэта людзі старэйшага ўзросту і не надта адукаваныя нават. Ёсць такая структура ў беларусаў.

— Што да вашага ўласнага бізнесу на Беларусі — які ж бізнес можа быць у юрыста?

— Як юрыст, я ўжо не практыкую. Шчыра кажучы, мне не вельмі цікава было займацца юрыдычнай практыкай, трохі гэта нудна. Калі жыў у Беларусі, выкладаў гісторыю дзяржавы і права, філасофію права, мне гэта было значна цікавей. Але патрэбны былі грошы, і я заняўся напачатку камерцыйным правам, тая праца нядрэнна аплачвалася. А цяпер у мяне ўласны бізнес ужо некалькі гадоў. Спрабаваў у Расіі, зараз са сваімі калегамі-англічанамі глядзім на магчымасць рабіць бізнес у Беларусі. Ездзім, як кажучы, у разведку. Уяўляем сабе, што рызыка вялікая, але нідзе няма ідэальнай сітуацыі. Таму думаем, што пры спрыяльных умовах тут магчымасці велізарныя.

— Дзякую за гутарку, будзем чакаць вынікаў вашай дзейнасці на Беларусі і для Беларусі.

Гутарыла Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

P.S. Фотаздымкі даслаў В.Еўдакімаў.

уражанні

ВІКІНГ-ФЭСТ У ПОЛЬШЧЫ

— *Безумоўна, блізкія кантакты з музыкамі розных краін цікавыя. Што для вас было дзіўным, але і карысным, павучальным, вартым пераймання?*

— Туды прыехала вельмі шмат славуных людзей. У іх ліку — Міхал Бах, з якім мы сустрэліся ўжо другі раз, славуны нямецкі майстар сярэднявечных музычных інструментаў. Ён супрацоўнік музея "Украін-лэнд", дзе ў яго ёсць майстэрня ў асобным доме і ён робіць амаль усе віды інструментаў у Еўропе музычных інструментаў, грае на іх і ведае, пэўна, усе еўрапейскія мовы. На фэст ён прывёз вялікую колькасць сваіх інструментаў, усе можна было памацаць, паглядзець і нават паспрабаваць гучанне. Кожны наш канцэрт ён іграў разам з намі, захапіўся нашай музыкай, і мы плануем з ім супрацоўнічаць у далейшым.

— *На жаль, мы мала ведаем пра тое, што ў Еўропе існуе шмат разнастайных клубаў, якія вывучаюць даўні побыт, музыку, рамёствы і так гэтым захолены.*

— Увогуле ў многіх краінах гэта развіта, многія засяроджваюцца на нейкіх сярэднявечных рамёствах, і гэта ўжо становіцца не толькі часткай іх жыцця, але і цалкам падпарадкоўвае ўсе жыццё мэце аднаўлення спадчыны прадкаў. Напрыклад, у нас ёсць старыя знаёмыя — польскі рыцарскі клуб, які аднаўляе культуру заходніх славян IX стагоддзя, называецца Дружына п'ястаўскіх ваяў "Янтар". Яны рэканструюць гэту культуру цалкам, жывуць ёю. У іх ёсць замак пад Познанню, там яны жывуць, разводзяць свіней, авечак, шыюць вопратку і г.д., ладзяць пастановачныя баі, турніры для турыстаў два дні на тыдзень і тым жывуць. Гэта іх бізнес. Яны прапануюць турыстам

Заканчэнне. Пачатак у № 41.

ствары па даўніх рэцэптах, апранаюць іх у вопратку, пашытую па ўзорах IX стагоддзя, прапануюць розныя забавы і сувеніры. Творчы склад гэтага клуба — чалавек 30, а ўсіх — каля 50. Пазнаёмліся мы з імі на "Біскупіне", а сустрэліся зноў у Воліне. Пытаюся ў іх кіраўніка, што новага, як справы ў замку, а ён адказвае, што замак яны прадалі і купілі новы, большы, так што іх бізнес расце. Ён нас вельмі запрашаў у госці, дужа спадабалася наша музыка. А на фэсце мы шмат гралі ў карчме, што пабудавана ў самым цэнтры былога паселішча вікінгаў.

Да фестывалю мы пашылі адпаведную вопратку IX-XI стагоддзяў. І што заўважылі: амаль ва ўсіх ўдзельнікаў з розных краін вопратка была падобная, адзенне і селяніна, і князя было льяным, у апошняга адрознівалася толькі багаццем аздобы і атрыбутамі — зброя, абярэгі, упрыгажэнні. І ў той час мода была такая, што нават і кроём мала адрознівалася адзенне розных плямёнаў і народаў. Нават у вояў такіх даспехаў, як у познім сярэднявеччы, не было, яны ўдзельнічалі ў баях у тым жа адзенні. Дарэчы, з-за гэтага шмат траўміраваліся. На дзень было дзве бітвы на полі, абнесеным драўляным тынам, дзе вікінгі і славянскія дружыннікі дэманстравалі сваё майстэрства і тую ці іншую гістарычную падзею. У аднаго з конунгаў (князёў) нямецкага клуба падчас фестывалю быў дзень нараджэння, і нас запрасілі паіграць. Цікава было назіраць за гэтым пірам. Ёсць такі савецкі фільм пра вікінгаў "І на камянях растуць дрэвы", вельмі рэканструкцыйны. Вось нешта падобнае мы пабачылі ў гэты вечар на фестывалі, бо немцы так увайшлі ў свае вобразы, што і мы самі адчулі сябе музыкамі ранняга сярэднявечча. За драўлянымі

сталамі на лавах сядзелі звычайныя воі, а іх конунгі, якіх было чатыры, — на крэслах з высокімі спінкамі. Барадатыя, з заплечнымі косамі, скура, павязкі на галаве. Тут жа гавтавалі мяса, гарэў алей у лямпах, асвятляючы памяшканне. Як толькі конунг пачынаў гаварыць, усе змаўкалі. Міхал Бах перакладаў з нямецкай. Аказалася, што нямецкі конунг ведае, што Беларусь — гэта не Расія, і хацеў бы пабываць у нашай краіне. Наша музыка ім вельмі спадабалася, асабліва "Вайтоўна" ў новым варыянце, дзе Андрэй грае на дудзе, а мы ўтрох спяваем. Рыцары пілі мёд — лёгкі хмельны напой, вельмі смачны, а таксама піва.

— *Колькі доўжыўся фестываль?*

— Калі лічыць і дзень прыезду, то чатыры дні. Мне надта спадабаліся арганізатары, яны вельмі падрыхтаваныя людзі, прафесіяналы. Самі ў старадаўняй вопратцы, шматмоўныя, прыветныя, усё ў іх зладжана і адпрацавана.

— *Як вам здаецца, ці хутка мы зможам арганізаваць такія фестывалі?*

— Лічу, што ў Нясвіжы летам у нас было не горш. З нагоды гістарычнай падзеі сабралася столькі людзей! І гэта радуе, што многія спрычыняюцца да такіх падзей, пачынаюць цікавіцца гісторыяй сваёй краіны. Але нашы фестывалі адбываюцца то ў адным, то ў другім месцы. Мне здаецца, што такія, як у Польшчы, штогадовыя тэматычныя фестывалі ў адным месцы даюць магчымасць дасягнуць самаакупнасці, развіць саму ідэю і абмежавацца ў часе, каб усё было больш выразна відаць. У нас можна ўбачыць рыцараў розных часоў і нават краін, дам у самых розных строях. Між тым кожная эпоха мае свае адметнасці. Таму стылістычна ідэі польскіх фестывалю больш выразныя і даходлівыя, гэтаму можна павучыцца. А яшчэ немцы нам расказвалі пра адзін з клубаў, які аб'ядноўвае 90 сем'яў (гэта не рыцарскі клуб). Яны не толькі адраджаюць даўніну, яны гэтым жывуць. І дома носяць старадаўнюю вопратку, харчуюцца стравамі, прыгатаванымі па даўніх рэцэптах, усе займаюцца рамёствамі разам з дзецьмі. Вырабы прадаюць турыстам. Іх задача — адраджэнне побытавай культуры. Гэтым жа, дарэчы, займаецца і "Украін-лэнд". У нас няма такіх асацыяцый.

Паездкі за мяжу карысныя тым, што падглядаеш, як арганізуюцца фестывалі. Нам гэта проста неабходна, каб правільна і рацыянальна ладзіць падобныя на Беларусі або прыдумаць нешта сваё, адметнае.

Гутарыла **Рэгіна ГАМЗОВІЧ**.

паэтычная імпрэза

УДЫХНІ ПАВЕТРА І НАЦІСНІ ENTER...

Глеб ЛАБАДЗЕНКА.

Не хацелася б мне чытаць вершы чалавека, які сам называе сябе мадэрністам ці якім авангардыстам. З'ява тая натуральная, арганічная, прыемная навомацак. Улюбим мадэрнізме важна — не звар'яцець. Хоць мяжы паміж геніяльнасцю і вар'яцтвам не існуе.

Сяргей Прылуцкі ніяк сябе не называе. Нарадзіўся ён 23 гады таму ў Брэсце. Жыве там і па сёння. Скончыў чыгуначны тэхнікум, зараз вучыцца на 4 курсе БрДУ (Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт) на гістфаку.

У цяперашняй беларускай літаратуры — як паэзіі, так і прозе — Сяргея засмучае адсутнасць навакольных рэаліяў. У прыватнасці, не бачыць ён "жывых персанажаў: начальнікаў, падлеткаў на ролях, ісламістаў, анархістаў, усялякіх нібыта абрыдлых макдональдсаў-кокаколаў-мэрасаў, гарадскіх ускраін, прыгарадаў-лецішчаў і г.д."

Сяргей актыўна запайняе той прагал у айчынай літаратуры. Цыталівага чытача шакіруе, многім падаецца даволі мілым і прывабным. Аўтар належыць да пакалення маладой, інтэлектуальнай Беларусі, да пакалення, якое не блытае словы "густ" і "смак", якое кажа "дзякую вам", а не "дзякую вас" — як большасць псеўданародных артыстаў з розных калектываў. Добра тое. Значыць, нешта будзе.

Сяргей ПРЫЛУЦКІ

Паэзія любіць холад;
там, дзе жыве, ніколі
не паліць. Сваю неспатолю
заўсёды трымае знадворку
і — у хваробе — вонкі
пускае, ў збанок альбо

сваю неразумную кроў;

толькі дым, толькі попель
цешаць ейнае ўбоства.
Маўчыць і чуе, як ходзіць
ціша ў рыпіць падлогай
у дальнім цёмным пакоі, —
трывожна стуліўшы рот.

Увечар запальвае ладан
і, аддзяліўшы косткі
ад плоці, чытае споведзь.
Ўважно залятае коршак
і ў дзюбе трымае медзь.

РАНДЭВУ З КРАЯВІДАМ

Ад ранку, калі на Міцкевіча
лістота павольна і велічна,
нібы самагубца з даху ці
коміна, падае ўніз,

я бачу, як людзі з торбамі,
двугорбыя і аднагорбыя,
напружана крочаць натоўпамі
ў рабочы свой парадыз.

Міма самотных нарыкаў,
светлафораў, сметнік, ліхтарыкаў
на свае гіганцкія фабрыкі
няведама для чаго.

Не хапае ім, бач, арганікі.
Насалілі ім, бач, батанікі.
Ўсё нямейца пабачыць Салонікі,
Рым, Парыж і вяршыні гор,

хоць не ведаюць ні арабскае,
ні японскае, ні іспанскае,
ні англійскае, ні нямецкае.
Толькі "топеу" і "fuck".

Выдумляюць якіясь канструкцыі,
вырабляюць у ложках фрыкцыі,
песцяць комплексы і амбіцыі,
пераблытаўшы "густ" і "смак".

Нехта звякла капае гароды,
росціць дзетак нязнанай пароды,

мацярыцца на ўладу ў багоў ды
зادуменна чэша пупок.

"Пераспала з Ілём у амбары".
"Дзе вы бралі муку?" —

"На базары".
"Кажуць, хутка тут
будуць татары".
Местачкова-сялянскі лубок.

Я ж ад верасня і да верасня
бесклапотна блукаю па беразе,
пазіраю ў ваду, куды ўлезеш ды
і не вылезеш больш.

На абодвух бульварах прасторных,
у дварох пастарэлых і хворых,
дзе ўсе дрэвы прынялі пострыг,
ты як вош.

Назіраеш, бяздушыны патрыцыі
як найкола лайно іскрыцца.
І матыў зніадкуль бярэцца,
як у злудзея нож.

ПУШКІНСКАЯ, 56

Паміж старым вакзалам
і радзільняй,
дзе месца ў цені крон люляла
сваю душу, там мы хадзілі
ў палоне нейзаемнасці.

Не стала
цябе. І покуль маё сэрца
гуляла з іншымі, яго слабое шкельца
рассыпала аскепкі па каберцы.

Усё, чаго ніколі не было,
ніколі не шкада, бо ролі —
твая і мая — сыграныя.

Магло
на тым і скончыцца, ды болю
ў падмосці аказалася зашмат.
Настолькі, каб у святле лампад
зрабіць сабе самому шах і мат.

Паціху выпайзае сонца, дзьме
норд-вэст;
жыццё ізноў распачынае квест,
дзе ўсё залежыць ад цябе самога
дзе кожны кілер, анархіст і скейтэр
вядзе сваю гульню — няма нікога,
каго ня вабіць прывід перамогі.
Удыхні паветра і націсні Enter.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталія САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІК:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
Тэлефоны: (+375-17) 288-11-97 (бухгалтэрыя), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82, (тэл./факс).
Галоўны рэдактар: 8029-6-88-17-82.

ЧЫТАЙЦЕ «Голас Радзімы»
ў ІНТЭРНЭЦЕ:
<http://golas.promedia.by>

Пацісь рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках
«Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Аб'ём 2 друк. аркушы. Тыраж 2 148 экз. Заказ 1520. Падпісана да друку
14. 10. 2003 г. ў 12.00.

Газета набрана і звярстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім
комплексе.

Адрукавана на паліграфічным РУП «Чырвоная зорка»
(220073, г. Мінск, 1-шы Загарадны завулак, 3).